

Alice Klímová

Alice Klímová

roz. Justitzová

Praha

Česká republika

Rozhovor pořídila: Lenka Kopřivová

Období vzniku rozhovoru: březen – červen 2006

PLEASE NOTE - this is only the transcript of the interview,
the final edited version will be uploaded later

Kazeta č. 1, strana A:

B: Tak, nevím od jakého začátku chcete?

A: No, Tady je rodokmen, tak já bych možná ze začátku vyplnila nějak trošku ten rodokmen, abych věděla zhruba nějaké ty obrysy o Vás. A potom podle toho scénáře, co jsem Vám dávala, tak asi podle toho.

B: Dobře.

A: Vy se jmenujete Alice Klímová?

B: Ano.

A: A rodné jméno?

B: Justitzová. Psáno německy. Jo?

A: Ano.

B: Justitzová.

A: A kde jste se narodila a kdy?

B: V Praze. 5.7.1928.

A: A kromě Prahy jste žila někde jinde ještě?

B: No, tak těch šest let v Anglii a pak asi patnáct let, jak já tomu říkám druhý exil, v Litvínově. My jsme museli v padesátých letech z Prahy pryč.

A: A vaším mateřským jazykem je co?

B: Čeština.

A: Ono těch otázek je tady víc, ale já myslím, že během toho rozhovoru k nim stejně přijdem, tak mě se to zdá takový jako hodně zdlouhavý. A za války jste byla v Anglii? Celou dobu?

B: Ano.

A: Máte nějaké sourozence?

B: Měla. Měla jsem sestru, ta už zemřela v roce 1981. Starší.

A: A jak se jmenovala?

B: Emílie. Provdaná Passová. Dvě „s“.

A: A kdy a kde se narodila?

B: V Praze. 22.listopadu 1922.

A: A zemřela tedy kdy?

B: 5.6.1981.

A: A váš manžel?

B: Manžel, Robert Klíma. Z Ostravy. Nebo byl. A narozený 7.4.1920.

A: On je židovského původu?

B: Ano.

A: A jeho mateřský jazyk?

B: Taky čeština.

A: A žije ještě?

B: Ne, ne. Už zemřel. 5.listopadu 1983.

A: A nějaké děti máte?

B: Mám syna. Jiří Klíma. Také datum narození?

A: Ano, to taky.

B: 24.května 1949 v Praze. A dcera Věra Egemová.

A: Egemová?

B: Egemová, narozená 17.února 1953 v Mostě.

A: A máte vnoučata? Kolik a jaké?

B: No, takhle. Jedno od dcery. Syn má jednoho adoptovaného a ještě dva co vyženil, protože první manželka mu zahynula, takže se oženil podruhé, takže celkem pět. Samý kluky.

A: Všichni? A váš tatínek se jmenoval jak?

B: Bohumil.

A: A kdy a kde se narodil?

B: 14.10.1894 v Praze. To už je prehistorie. A maminka Lída. Lída, byla rozená Glauberová a ta se narodila 12.6.1894 taky v Praze.

A: No, a ještě tatínek žil celou dobu v Praze, celý život?

B: Ano, matka taky.

A: Matka taky? A jejich mateřským jazykem bylo co?

B: Nejsem si úplně jistá. Tatínek čeština a u matky možná němčina, nevím. Ale každopádně obojím se mluvilo. Mluvilo se česky i německy doma.

A: Jako u nich doma? U matky?

B: U matky a i my jako děti, částečně, protože vím, že babička mluvila raději německy než česky. Dědeček zas ne. Takže to bylo takový smíšený.

A: Tak jste se to alespoň naučila.

B: No, jo a ne. Mluvit, ale nikdy jsem se nenaučila číst a psát. No a dneska jsem většinu toho pozapomněla. Takže pokud nějaké slovo vypustím, tak mám relativně slušnou výslovnost, ale ty znalosti tomu vůbec neodpovídají. No, to jako dítě se tu výslovnost naučí samozřejmě rychleji.

A: A jakou práci dělal tatínek?

B: Tatínek měl svůj podnik na elektro, no, výroba elektrod na sváření. Takovej malej podnik to byl.

A: A měl nějaké sourozence?

B: Měl, celou řadu. Ani Vám nepovím přesně kolik. Tři sestry, dva bratry. Pak, já si nejsem jistá jestli nějaká sestra nezemřela úplně jako malá. To nevím přesně.

A: Pamatujete si jak se jmenovali, třeba?

B: Kamila, provdaná Moravitzová. To byla sestra otcova.

A: Jo a psáno Moravitzová?

B: Tz, ano. A Olga Epsteinová a Hermína Tuková. A bratr byl Karel Justitz a Rudolf.

A: A pamatujete si od někoho z nich nějaké biografické data?

B: Víím, že ten Rudolf zemřel asi v roce 1937. Proč, to nevím. Jinak všichni zahynuli v koncentráku. To vám nepovím. Ačkoliv možná, kdybych někde hledala, tak bych to našla. Trváte na tom?

A: No, když tak potom někdy ještě.

B: Jo? Já to někde myslím mám.

A: A tatínek přežil válku?

B: Ne.

A: Nepřežil.

B: On tam zemřel.

A: A kde zemřel?

B: V Osvětimi.

A: V kterém roce?

B: Prosím?

A: V kterém roce?

B: 1944. 28.zář 1944.

A: A váš dědeček z tatínkovy strany se jmenoval jak?

B: Toho jsem nikdy nepoznala. Oba jeho rodiče už nežili, když já jsem se narodila. Vím, že babička teda z otcovy strany byla Emílie a ta zemřela asi čtrnáct dní před narozením sestry. Proto jako byla pojmenovaná po ní. A nějak si teď nevybavím dědečka.

A: A z mamčině strany teda?

B: Z mamčině strany, babička to byla Otýlie, rozená Hellerová a ta se narodila 8.8.1870. a dědeček Julius Glauber, 1.dubna a 1866 nebo 1867, to přesně nevím a zemřel duben nebo květen 1933.

A: Babička zemřela kdy?

B: Já mám dojem že 1942. Pokud vím, všichni zemřeli v Osvětimi, babička v Treblince. 1942 nebo 1943, nevím přesně.

A: Maminka měla nějaké sourozence?

B: Ano bratra, Bedřich. 1.4.1894 v Praze, ale potom, po první světové válce, asi od 20. roku nebo kdy, žil v Drážďanech. Po křišťálové noci potom se s rodinou vrátil do Prahy.

A: Maminka zemřela kdy teda, v kterém roce?

B: 1.října 1944.

A: Taky v Osvětimi?

B: Ano.

A: A víte něco o sourozencích prarodičů? Byli nějakí?

B: Babička moje z matčiny strany měla sestru. Vím, že krásně pletla.

A: Jo?

B: Laura, Laura se jmenovala, ale jak příjmením? To už nevím. A jestli byla svobodná? To netuším. A z otcovy strany ti zemřeli ještě dřív než já jsem se narodila. O těch nevím nic.

A: A oni byli o kolik starší?

B: Já nevím. Tehdy se taky dřív umíralo, že jo? Dědeček z matčiny strany, jak říkám, ten zemřel v roce 1933, čili tomu bylo 60 a něco.

A: Tak stručný rodokmen teda je.

B: Dobře.

A: Tak já bych šla teď podle té struktury toho, co jsem posílala. A kdyby to šlo, tak že bychom prvně probraly tu tatínkovu rodinu, co si na ně pamatujete nebo nějaké spolužáky nebo tak.

B: No, to byly jenom skutečně, říkám, prarodiče otcovy jsem neznala a nic o nich jako nevím samozřejmě. Jedno co bych mohla říct, že to byla rodina, která držela velice pohromadě. Taková ta soudržnost, to určitě. Každou sobotu, vím, že se stýkali vždycky v nějaké kavárně. Jo, to bylo takové nepsané pravidlo. To ano.

A: A měli nějaké sourozence? Jo, měli, ty velké.

B: Jo, to byly ty tři sestry a ten jeden bratr, jak říkám, ten už zemřel dřív, podstatně. Takže ten ne. Měla jsem celkem dvanáct sestřenic a čtyři bratrance. A z toho snad jenom jedny sestřenice byly mladší, všechny byly starší než já a já jsem po nich po všech musela dědit. To bylo jako pravidlo tehdy, že jo? Přece se to nevyhodí, když to ještě může k něčemu sloužit. Tak to jsem jako, i když sestřenice jsem měla ráda, ale ony za to nemohly, že jo, pro to jsem je moc nemilovala. Ale první vlastní výbavu jsem dostala až když jsem jela do Anglie.

A: Aha, a do té doby jste všechno teda dědila?

B: No, tak většinou, tak ne stoprocentně, ale většinou, že jo. No a říkám, byly starší. Protože, když mě bylo, dejme tomu, osm a jim šestnáct, no tak to byl obrovskoj rozdíl, že jo. Takže jsme se to té míry nestýkali, ale vím že jsem jako v některých jsem chodila, že jo, když už chodily, já nevím, nějak hezky oblečený a podobně jak to bývá, no. A jinak nevím co bych jako mohla povědět.

A: A vy jste také chodila do té kavárny s nima?

B: Ne, ne. To pro nás ještě nebylo, to se nedělalo.

A: A kde oni bydleli nebo odkud pocházel tatínek, z Prahy, které části?

B: Tatínek, z Libně. A já když jsem se narodila, tak jsme bydleli v Dejvicích. Nynější Kafkové, tehdejší Bachmačská. A když zemřel dědeček, tak jsme se přestěhovali do toho bytu, kde oni bydleli, což byla Sokolská, roh Sokolské a Žitné. Obrovský byt to byl, šesti pokojový. Dneska je to myslím prázdný a zpustošený. I když to byl nádhernej barák. První dům v Praze, který měl ústřední topení. Tam jsme byli jenom rok a pak jsme se stěhovali na Vinohrady. Takže do dneška Praha pro mě obnáší Vinohrady a Dejvice. No, takže tam jsem bydlela až do svého odjezdu.

A: No a prarodiče, co dělali? Co dělal dědeček? Jaké měl zaměstnání?

B: Z otcovy strany, nemám tušení. To nevím vůbec nic.

A: A nevíte třeba jak byli nábožensky založeni?

B: Byli všichni židé. To určitě. Já můžu jenom říct, že jako, co se týče mých rodičů, mý rodiny, že se dodržovaly svátky a tím to asi tak začínalo a končilo. Jo? Aby se v týdnu chodilo, já nevím, na bohoslužby, no tak to určitě ne. Jo, jak někteří ti ortodoxní mají košer. Tak to v žádném případě. Ne. To v žádném případě. Akorát ten Nový rok a, co to je, roš ha šana, že? Tak to chodili rodiče do synagogy, já snad taky. A na ten seder o velikonocích nebo kolem Velikonoc, že, tak to se chodilo k té tetě Kamile, na tu večeři. A co jsem já těžce nesla, že jsme nesměli mít stromeček doma. To jsem chodila ke kamarádkám. Tak to jsem cítila jako, no, prostě mi to bylo líto.

A: A sestře ne?

B: Já nevím, nějak jsme o tom nemluvily. Mě to nenapadlo. Nebo byla nad to povznešená. To už nevím.

A: A chanuku jste slavili?

B: No, tak že se zapálil ten svícen. To tak pro mě co se týče náboženství pro mě začínalo a končilo. No, tehdy bylo všude, ve všech školách, více méně, povinné náboženství, jo. No, takže já jsem chodila na to židovské náboženství, které bylo na jiné škole, to bylo tam „na smetance“, myslím, se tomu říkalo. A protože jsem měla ještě řadu jiných aktivit jako, já nevím, klavír a, já nevím, nějaký tělocvik a tak dále, tak, že jsem si stěžovala často na bolení hlavy, což mě tíží dodnes, tak rodiče usoudili, abych nebyla tak přetížena, že můžu jako klidně oželeť to náboženství. Takže v páté třídě jsem už na náboženství nechodila, což jsem byla velice ráda.

A: To jste potom stejně už někdy jela do Anglie, ne?

B: No, tak to bylo od září do konce školního roku, že jo, ten poslední rok.

A: Neříkal Vám teda třeba tatínek něco ještě o těch prarodičích?

B: Ne, ne. Bohužel Vám nepomůžu.

A: Tak to nevádí.

B: Jediný, pokud Vás to zajímá, že, nějak, jsme příbuzní s malířem Alfredem Justitzem. Ale jak, nevím. Už dvacet, třicet let furt chodím, že to zjistím, ale ještě jsem se k tomu nedostala. A asi nedostanu. Já jsem hrozná, co?

A: Hlavně, že máte ten dojem, že to tak teda je.

B: To určitě, to vím bezpečně. Jestli to byl strýc mého otce, nebo co, nevím. To já teda moc nevím.

A: Tak kdybychom mohly udělat ty prarodiče z maminčiny strany.

B: Ano.

A: Tak o nich víte co teda?

B: Tak vím, že dědeček spolu se svým bratrem měli velkoobchod s kávou.

A: Tady v Praze někde?

B: Konkrétně dneska v Opletalově ulici. Tehdy to byla ulice Lützovova. A dnes je to Opletalova. A maminka tam chodila dělat takové ty sekretářské práce.

A: A ještě jako když měla vás už?

B: No, údajně, když já jsem se narodila, tak někdo mě tam nosil ještě na kojení, prý.

A: A jak to tam vypadalo v tom velkoobchodu?

B: Víím, že to bylo do suterénu. Ale víc nevím.

A: A měl to teda až do té doby než zemřel?

B: Jo.

A: A pak se s tím stalo co?

B: Nevím. Víím, že babička něco ještě nějakým těm starším zákazníkům prodávala. Nějakou tu kávu, jo. Ale co jinak, a co ten prastrýc můj, jako to nevím.

A: A mohla by jste mi nějak dědečka popsat?

B: Velice laskavý, hodný, milý člověk. Taková jedna vzpomínka z té Sokolské. Tam měl, po čem je dneska velká poptávka, ty psací stoly s takovou tou jako roletou. On u toho seděl a v pravém spodním šuplíku, tam míval kočičí jazýčky a když jsem přišla, tak si mě posadil na klín, vytáhl jeden ten jazýček, to nebylo zvykem tehdy dávat celý tabulky čokolády nebo co je to dneska, že jo, jenom po kouskách. „Jednu kočičku, pro mou kočičku.“ Tak to samozřejmě si pamatuju, že jo. Byl to takový ten, jak ve filmu se říká, takový ten hodný, laskavý dědeček.

A: A měl on víc vnoučat nebo jen Vás a sestru?

B: Ne, ještě od toho Bedřicha, co jak říkám, žil v Drážďanech, tak ti měli dvě děvčata.

A: Jo, ale tak stejně jste se asi moc nevidaly že?

B: Ale jo, ta jedna to je támhle ta, zrovna.

A: Aha.

B: No, často jsme se nevidaly, ale i když bydleli v Drážďanech, tak tahle Věra, to byla moje nejmilejší sestřenice.

A: Jo?

B: No, jsme se měly velmi rády. I když ona byla asi o devět měsíců mladší, ale i tak. Jsme se milovaly.

A: Tak mi o ní ještě něco řekněte taky ještě.

B: Nezapomeňte, že to už je, kolik, víc jak šedesát, pomalu sedmdesát let, to těžko můžete takhle popsat nějaké pocity nebo něco. Byla to strašně milá dívenka. Nevím, co bych Vám řekla.

A: A jak často jste se viděly, asi tak.

B: To vám neřeknu, to nevím. Já vím, že jsem dostala třeba nějakou fotografii ze srpna 1938, nějak nemám v paměti, že byli v Praze, ale je to z Prahy, takže to přesně nevím. Já jenom vím, že Vánoce 1937 jsem byla u nich v Drážďanech, to vím. Ale jak často oni jezdili sem, tak to si nepamatuju. No a ta starší Eva, ta byla o den starší než moje sestra. Jestli náhodou, pokud se hrabete tam v různých těch, já nevím, archivech nebo kde co, v té obci, tak možná, že jste narazila na knížku, ani nevím jak se jmenuje, od Alfred Kantor, který namaloval obrázky z Terezína a té, z Auschwitz už ne, ale z Terezína. Nenarazila jste na to?

A: Asi bych musela vidět ty obrázky teda.

B: Protože s tím, ona ta Eva chodila. Taková velikánská láska.

A: V Terezíně?

B: Ano.

A: A ona se teda taky nevrátila?

B: Ne. Jsem to někomu půjčila.

A: Tak to nevádí, já se na to podívám jindy.

B: On to vesměs maloval z paměti. On se zachránil. Tak. Co by jste ještě ráda?

A: Ještě, ještě jak dědeček vypadal?

B: To bych vám mohla ukázat fotografii, jestli chcete.

A: Tak to můžem stejně asi udělat potom dohromady ještě.

B: Až potom dohromady, dobře.

A: A tak babičku, kdyby jste mi popsala.

B: Babička, menší, hodná.

A: Veselá, živá nebo tak?

B: Veselá, no to bych váhala, asi tak. To veselejší možná byl dědeček. Babička nějak..., tak já si ji hlavně pamatuju po tom, co dědeček zemřel, protože pak jsme spolu bydleli.

A: Na té Sokolské?

B: Na té Sokolské a pak na Vinohradech. Jo? Takže možná že zvažněla právě z toho důvodu, že ovdověla, to je možný. To vám nepovím. Ale jako že by..., jako tatínka si pamatuji jako nesmírně vtipného člověka, jo? Věčně legrace. Tak to bych o babičce říct nemohla. Jo? Ale taková ta hodná babička, že jo, která dávala vylízat ty hrnce, a takovýhle to jo.

A: A trávilky jste spolu hodně času?

B: Jako nemůžu říct, že by chodila se mnou na procházky nebo tak, to nějak nemám v paměti. To tak spíš doma, že se něco tak povídalo nebo to.

A: A předtím ještě když žil dědeček, tak jezdili jste společně na nějaké výlety?

B: Ne, to nějak nemám v paměti. Možná jo, ale jak říkám, nemám to v paměti.

A: A mohla by jste mi když tak popsat ten jejich byt, jak vypadal?

B: Jo, i když to už je sedmdesát nebo víc let. Vešlo se, bylo to v prvním patře, a dlouhá taková nudlovitá chodba a doprava, tam byly ještě další dva pokoje a tam bydlela prababička. Ale ne když jsme se tam nastěhovali, to ne. Já vím, že to jsme si dělaly legraci se sestrou, vždycky, že měla plyšový kanapíčko. Takový to s těma třásněma. Jo? Já to mám v paměti ještě dnes. No a pak doleva byla velikánská kuchyně. A pak byly čtyři, šest pokojů. Ty dva měla ta prababička vzadu. A čtyři. A to byly rachejtle obrovský. To byly strašně veliké místnosti, vysokánské stropy. A já tak nějak mám před sebou hlavně ten pokoj kde měl ten dědeček ten psací stůl, ale víc už si jako nevybavuju. Velikánská koupelna, kde se nějak topilo na tu teplou vodu. Tam byl nějaký kotel nebo co to bylo. Velká „špajz“ u té kuchyně. Prostě to byly strašně velký místnosti. Pro to dítě působí všechno mnohem větším dojmem, že jo. Ale i dneska když se koukám zvenčí, jakej prostor to zabírá, no tak to je vidět, že to muselo být hodně veliký.

A: A teď tam teda nic není?

B: Ne, byla tam Druope, něco na , oční optiku kdysi, co tam je dneska nevím, ale e vidět, že ten dům chátrá velice. Sestra se v tom bytě narodila.

A: Jo? A babička s dědečkem měli nějakou výpomoc doma?

B: Jo, kuchařka, která jim vařila, uklízela.

A: A co dělala babička, když dědeček byl v obchodě?

B: Taky, jako vařila, dohlížela. No, dohlížela. Aby prostě, chod domácnosti byl, jak si představovala.

A: A ona taky pletla jako ta její sestra.

B: Nepamatuju si, to si nepamatuju.

A: Takže takové ty materiální poměry, ve kterých jste žili byly asi?

B: Zaopatření, řekněme, byly slušný. Rozhodně bych neřekla, že jsme patřili k nějaký bohatý tý. Ale taková ta střední vrstva.

A: A byl dědeček nějak orientovaný, politicky?

B: To netuším.

A: A nebo babička, v nějakých organizacích?

B: Myslím, že ne.

A: A oni košer taky nějak?

B: Taky ne. Ne.

A: A jinak chodili nějak pravidelněji do synagogy?

B: To nevím. No, tak když zpětně takhle uvažuju, tak ani nějak tu babičku nevidím, že by nějak chodila, ale možná jo. Ale jako k tomu židovství se jako celá rodina hlásila, to určitě. Ne jako národnost, to ne.

A: To jste měli českou?

B: Jo, to určitě. Ale rozhodně se k tomu jako hlásili. Nakonec já taky. A do té synagogy nejdu, ani na ty svátky.

A.: A tak mohla by jste mi říct nějakou vzpomínku na ty prarodiče třeba?

B: Ne. To vám neřeknu. Jediný co jsem si zapamatovala s tím dědečkem a ty kočičí jazýčky. Jo? To, ale jinak, vám opravdu nic. Tak mě bylo čtyři a půl, když dědeček zemřel. Nevím, co si pamatujete z těch let a jste o dost mladší. Takže to opravdu vám nepomůžu.

A: Tak já bych teď vzala třeba maminku. A vaše maminka byla mladší než ten její bratr?

B: Jo, o tři roky.

A: Tak mi ji když tak popište nějak víc, jak si na ni pamatujete.

B: Maminka, jak bych to řekla, já to přeženu. Měla trošičku takový ten aristokratický způsob chování. Jo. Vždycky za dámu. Samozřejmě to s aristokracií nemělo vůbec nic společného. Ale vždycky, jak já říkám, jako za dámu, oblečená vždycky, dbala na to. Řekla bych, že na svoji dobu byla i celkem vzdělaná. Měla státnici z angličtiny, což tehdy bylo dost nezvyklé, že jo. Říkám, mluvilo se česky i německy. Myslím si, že ona měla víc německé školy. Ale to nemůžu zaručit, to nevím. Otec česky, to jo. I když také mluvil stejně dobře německy. Tatínek byl v první světové válce raněný, takže mu, myslím v roce 1933, museli brát ledvinu a vím, že ona se vzorově o něj starala. Opravdu s nesmírnou péčí a láskou. Takže na to byla zaměřená, že. A samozřejmě zaměřená, byla to žena v domácnosti, protože tehdy bylo velmi vzácné, že by žena chodila do práce. To byly opravdu jen takové ty velice chudé rodiny, kde to bylo z ekonomických důvodů. Rozhodně ne jako dneska, že někdo dělá kariéru. Takže byla doma, no a věnovala se nám, holkám a, dneska by se tomu řeklo zájmový kroužky, což tehdy nebylo, samozřejmě. Takže vím, že mě vodila, tehdy se tomu říkalo rytmika, dneska by se tomu říkalo spíš gymnastika.

A: Já jsem taky chodila ještě na rytmiku. A taky se tomu říkalo rytmika.

B: Jo? Já myslela že to zmizelo po válce.

A: Tak možná my jsme takový zastaralý kraj.

B: A to je kde.

A: No, na Jižní Moravě, pod Brnem.

B: Aha. No, vím, že to bylo jak je Palác Metro. Na Národní, tam.

A: Tam jste chodila?

B: Ano.

A: A sestra taky?

B: Ne, ta ne. Na klavír k nám docházela, jako ta učitelka. To byla, svatej člověk. Protože někdo tak hudebně nenadaný jako sestra a já, to se musí hledat. A já ji zbožňovala. Ona měla, jak já říkám, svatou trpělivost nad náma. A pravda je, že já dneska když poslouchám hudbu, já si nejvíc vychutnám ten klavír. Takže něco to asi dá. No tak, zkrátka se starala, abychom měly tyhle ty aktivity různé, aby jsme měly to, co se v slušné rodině „nosilo“ či dělalo. Tak asi takhle. Taky samozřejmě dbala, aby rodina držela pohromadě. No, jako asi téměř všude, sourozenci se štěkali, hubovali si, že jo. Tak to těžce maminka nesla, když padlo slovo jako „kráva“ nebo něco takového. Žádný sprostý slovo, to prostě neexistovalo. To jako, to se nesmělo. To jenom když nebyla v doslechu. To tatínek byl tolerantnější v tom, ale maminka v žádném případě. No, tak asi takhle.

A: A byla přísná na Vás?

B: Ne. No, takhle, když se něco řeklo, tak to platilo. Tak asi takhle. Ale jinak. Prostě jako ne. Vzpomínám si, když jednou jedinkrát v životě jsem dostala od tatínka naplácáno. A to jako vím přesně. V sobotu večer zase chodili nejlepší přátelé mých rodičů k nám. A to muselo být, jak jsem říkala, že ti příbuzní jak žili v těch Drážďanech, tak po křišťálové noci se přestěhovali do Prahy a první, já nevím, dva, tři měsíce bydleli shodou okolností ve stejném domě jako my. A teďka, tahleta Věra a já, jsme měly jsme vlézt do vany, se jako vykoupat. A já jsem pořád otálela a nechtěla jsem do té vany, protože před tím známým mých rodičů, před tím pánem jsem se styděla se svlíknout. A já jsem to nechtěla říct. A furt, a že musím do školy tohle, a že si musím naplnit pero, no, věčně jsem si vymýšlela. No a potom tatínek už toho měl plný zuby a dal mi přes zadek. Jo? No, ale říkala ta známá potom, že s ním nebyla celý večer řeč, protože pořád „Já jsem naplácal svoji holčičku!“ a to furt omílal, prostě se z toho nemohl vzpamatovat. Takže tohle neexistovalo, nějaké bití nebo něco takovýho. Říkám, neuvědomil si nějakou tu přísnost, nebo co. To jako ne.

A: A byla s nimi tedy sranda? S tatínkem?

B: A tatínkem jo. S tatínkem věčně. Ten pořád nějaký vtípek. A tak dále. Tyhle ti známí, nejlepší přátelé jejich, ti, nevím přesně kdy, ale ještě v roce 1939, odešli z Prahy do Polska, a z Polska na Ukrajinu a skončili na Sibiři, ale oni byli chemici. Jo? No a v roce 1946 se vrátili domů. No, takže šťastní, že nás našli. A tak od nich jsem se pak dozvěděla hodně. Protože mě bylo jedenáct, když jsem odjížděla. Takže, ti nám jako vyprávěli různé věci, já nevím, co tatínek dělal. Třeba, když se šlo k nim, tak oni neměli mléko, protože neměli děti a rádi pili černou kávu. Kdežto můj tatínek rád trochu toho mlíka. Tak si bral sebou lahvičku, dal si ji do náprsní kapsy dovnitř a teď, takhle ten špunt vyndal, že si odstříknul to mlíko. Tak to byly vtípky mého tatínka. Jak říkám, to vím od nich. To já si nemůžu pamatovat, tohle to. Tak to byl můj tatínek.

A: A s Vámi něco prováděl? Jako s dcerami? Takového veselého?

B: Nevzpomínám si. Je to možné, ale nevzpomínám si. Víím že ten strýc, ten matčín bratr, ten taky. Ten byl nesmírně vtipný taky. A ten vždycky říkal, že musí nechat vyrobit, já jak on tomu říkal, takový přístroj na plácání dětí, jo. A pořád, že to nemůžou zhotovit, a tohle ještě chybí a tam to a že to nemůžou doručit, ale určitě že to přijde a pak, že dostanu pořádný výprask.

A: A kdy že dostanete?

B: No, až ta mašinka přijde, jo? No, tak takovýhle legrácky on dělal děckám. Tak to si pamatuju. Jak říkám, maminka ne, ta byla možná trochu vážnější. Ale ten strýček a tatínek, to byli srandisti, velicí.

A: A co maminku třeba zase bavilo?

B: Řekla bych, že čtení asi. Víím, že životní výkon její byl, jsem náhodou dostala zpátky, jedna z velice mála věcí, že vyšila takový goblén, jako takhle na stěnu. A sestře upletla dva svetry. A to byl vrchol jejích ručních prací. Ona rozhodně na to nebyla. Tak to určitě ne. Řekla bych asi, že chodili docela rádi do divadla, na opery. Protože vzpomínám, jak tatínek si každou chvilku prozpěvoval nějaké melodie z různých árií. To ještě dneska, třeba z Carmen. To víím. Ale jinak?

A: A brali vás také do divadla?

B: Ne.

A: Ani na nějaké dětské představení?

B: Nevzpomínám. Jediné co víím, že jsem byla dvakrát v kině, to byly začátky kinematografie, tehdy, že jo? Tedka nevím který bylo první, myslím že první bylo Sněhurka a sedm trpaslíků. To bylo kino Flora tehdy. A pak kino Blaník, myslím to bylo, Mickey Mouse. Protože tehdy to byly úplně prvopočátky kinematografie. Tak to byl zážitek obrovský, že si to dodnes pamatuju. Jo, Hurvínek a Spejbl, myslím. Myslím, že jsem byla jednou na Hurvínkovi, možná dvakrát. To jo.

A: O tom mluvil i pan Auerbach. Taky o Hurvínkovi a taky o Sněhurce.

B: Taky jo? To jo, no. Protože doma se přísně dbalo, já musela být v sedm hodin v posteli.

A: Pořád?

B: Jo. Ospalá jsem nebyla nic, ale prostě sedm hodin a bez milosti. Takže nějaké ty večerní ty. No samozřejmě, že byly odpolední divadla, že jo, a podobně. Ale to se muselo přísně dodržet.

A: Pro sestru to platilo taky?

B: Ne. Ta byla skoro o šest let starší. Tak ta ne. Určitě měla nějakou hodinu, kdy musela být doma, to určitě. Ale nepamatuju si do kdy.

A: A kde se vaši rodiče vlastně seznámili?

B: Kde? Tak to nevím.

A: A když tak mohla by jste mi něco říct o jejich mládí, jestli víte?

B: Ne.

A: Ani o tatínkově, a co on vlastně dělal?

B: Tatínek měl ten obchod s těmi elektrodami. Nejprve dělal nějakého obchodního cestujícího. Snad ještě když já jsem se narodila chodil s tím kufříkem a s tím obchodoval. To nevím. No a pak měl ten svůj podnik.

A: A kde ho měl?

B: Kde? Nejprve ve Srašnicích, průběžný, a pak v Libni. Dneska tam nahoře v Holešovičkách, jak se jede dolů, tak po pravé straně, takový hezký baráčky, ještě tam stojí.

A: A jak to bylo velké ten podnik?

B: Asi tam bylo dvanáct, nejvýš patnáct zaměstnanců. Jestli. Takže malé.

A: A byl jediný majitel, nebo tam měl společníky nějaké?

B: Jediný.

A: A chodila jste se tam někdy podívat?

B: Jo, velmi často.

A: Jak to tam vypadalo?

B: No, to už si nepamatuju. To jsem tam chodila ráda, mě tam měli taky rádi, byli rádi, když prohodili slovo, nějaký. To jo. Tak když jsme bydleli na Vinohradech, tak to do té průběžný nebylo daleko. Já jsem snad chodila i pěšky sama. Tenkrát ten provoz nebyl zdaleka takovej jako dnes, že jo. No a pak se přestěhovali do těch Holešovic tak to už ne. Ale vím že jsem tam chodila asi mě maminka tam vozila, protože to už jsem sama těžko mohla. To už bylo daleko. Vemte si tam nějakou sušenku.

A: Mám si na Vás vymyslet nějakou otázku další. No, mohla by jste mi popsat, jak to vypadalo u vás doma?

B: Na těch Vinohradech?

A: No, tam, kde jste asi nejmíc bydlela.

B: No, to byla vila, jak se říká činžovní v podstatě, my jsme bydleli v přízemí, majitelé v poschodí a v druhém poschodí, tam byla dvougaronka a tam byli právě ten strýc s tou tetou z Drážďan, ale to jenom pár měsíců. A v suterénu, tam byla jednou pokoj, kuchyň a jednou kuchyň, ale na chodbě záchod a voda atd. No, tak se dříve kolikrát bydlelo, že jo. Nevím do jaké míry znáte Vinohrady. Víte kde je Orionka?

A: Ano.

B: Tak ta ulice dolů, to je Říčanská a na konci té ulice, pak vedou schody dolů jako do Vršovic. A podél těch schodů to byla ta vila, ve které jsme bydleli. V podstatě. Ta ulice se jmenovala Na zájezdu, hned doleva se zahrulo. Tak v té vile jsme bydleli. Byl to krásný byt, čtyřpokojový. Ovšem tak jako tenkrát se to dělalo, že koupelna byla, se šlo přes ložnici. Byla tam krásná obytná hala,

proti té hale byl obývací pokoj. V tom spali rodiče. Pak jídelna, pak babička měla pokoj a tady byla ložnice, kde jsem spala se sestrou a za tím byla koupelna. A pak tadyhle byla kuchyň. Atd. Byl to opravdu krásný byt, se zahradou. Protože majitelé, ti pak v květnu odjížděli, měli někde nějakou chatu. Tak ovoce ze zahrady, my jsme tam byly jediné děti, jsme si směly natrhat my, že jo. V podstatě ta vila patřila synovci Škody, toho plzeňského Škody, tak to dostali svatebním darem, tu vilu. Doufám, že taky dostanete něco takového.

A: No, to bych ráda.

B: Že jo? Takových by mohlo být víc, že jo. Byla to opravdu moc hezká vila. Tam jsme bydleli. Samozřejmě mám i krásné vzpomínky. Jednak bydlení hezké, že jo. A domov. Do školy jsem chodila. ...

Kazeta š. 1, strana B:

... Když přelo, tak jsem dostala padesátník na tramvaj. To byly dvě stanice. No a to byl prostě národní sport, koukat jezdit na černo. Ne, že jako jsem ten padesátník potřebovala, ale tak z hecu asi. Jak to dělává většina omladiny.

A: A chytli vás někdy?

B: Ne, nevzpomínám. Ne. To ne. To byly právě dvě stanice. Ale jinak jsme chodili pěšky vždycky. Dobrodružný. S kamarádkama na té cestě jsme se potkávaly.

A: A vy jste celých těch pět let chodila to téhle školy?

B: Akorát, začala jsem chodit do první třídy, jak jsme bydleli v tý Sokolský, jo, od toho září do ledna a v lednu 1935, jsme se pak přestěhovali do tý vily do těch Vinohradů. Takže dá se říct, že jo. Jo. Až na ten, ani ne, půl roku.

A: A proč jste se přestěhovali z té sokolské?

B: No, protože to byl strašně velikej byt, řekla bych až, já nevím. Rozhodně v té vile to bylo takový světlejší, příjemnější, že jo, s tou zahradou tam. Kterou jsme měli my k dispozici tak to rozhodně bylo příjemnější. Krásný místnosti.

A: A oni tam bydleli před tím prarodiče i se svýma dětma nebo jenom sami?

B: V tý Sokolský?

A: Ano.

B: no, tak děti už, to znamená moje matka, byly už dospělý, co já si vzpomínám, že jo, provdaný. Tak no asi jo. Říkám moje sestra se tam narodila tak asi matka s tím mým strýcem tam pravděpodobně taky bydleli.

A: ještě jsem se vlastně chtěla zeptat jaké měl tatínek vzdělání?

B: Nevím přesně, to jako si nejsem jistá. Maminka určitě maturitu měla. Jestli otec, tak to si nejsem jistá.

A: Maminka to měla na gymnáziu, nebo jinde?

B: Jo, pravděpodobně. Jestli nějaký Lyceum, nebo jak se to nazývalo, to nevím. Jo? To nevím. Ale jak říkám, určitě měla maturitu a měla tu, státnici na filosofické fakultě z angličtiny.

A: A jak se dostala k angličtině?

B: No, proč ne?

A: No, to je pravda. A tatínek v první světové válce byl kde na frontě?

B: Nevím. Jako mě to nikdy nenapadlo se ptát. Vás by napadlo se ptát jako osmi, desetiletá holka?

A: Ne.

B: Jo. Takže.

A: No, já jenom kdyby náhodou o tom nemluvili třeba.

B: No. Se sestrou se bavil mnohem víc. To já vím. Říkám, byla o těch šest let starší, takže to já vím že tam se jako bavili velice často. No a mě v životě nenapadlo nějak se jí vůbec na co ptát protože mě stejně tak nikdy nenapadlo že tak brzy umře, že jo. Jí bylo padesát osm. To jako bych nikdy nepředpokládala. Člověk je vždycky chytřej až když je pozdě. Dneska bych měla sto a tisíc otázek na ni. To už bohužel nedoženu.

A: A jak jste spolu vycházely jako děti?

B: No, jak říkám, jako děti jsme se každou chvíli rafaly hádaly a nadávaly, protože ona měla červenej penál a ještě k tomu na zip. A já ho měla hnědej a na zip nebyl. Tak takovýhle hlouposti mi vadily, i když můj byl z mnohem lepší kůže. No, ale já byla jako malý dítě věčně nemocná, nějaký ty chřipky a bronchitidy a tak dále. V ten okamžik ta by mi byla snesla modrý z nebe. Většinou to byly nějaký takový skleněný figurky nebo něco. Tak to jsme se milovaly, no jen mi bylo dobře, tak už jsme zase byly v sobě. Ale v momentě, když jsem byla, když jsme byly v Anglii, já si nevzpomínám, že bychom se byly někdy pohádaly. A to už mi byla více matkou než sestrou. A bylo nás víc, co měli třeba sestru nebo nějakýho sourozence v Anglii, ale já myslím, že nikdo neměl takovou sestru jako já. Ta byla naprosto jedinečná, jak se starala o mně.

A: A jaká byla povahově?

B: Jak říkám, zlatej člověk. Ne jenom ke mně. Jo. Mimořádně hodná. Ta by se rozdala na všechny strany, ale jestliže z nějakého důvodu někdo se jí znelíbil, tak prostě byl odepsanej. Jo? Prostě už s tím člověkem nekomunikovala. Jo? Při její, buď černý nebo bílý, jo? Ale říkám, doslechla se, že někomu není dobře, tam mu šla něco napéct a už to tam nesla a koukala co může zařídít, pomoci, a tak dále. Ale kolikrát na úkor vlastní rodiny, že jo. Protože v těch poválečných letech nebylo nic. A my měli dvakrát nic, že jo. Ale ta by se byly rozdala na všechny strany.

A: A co ji třeba bavilo?

B: Ta se velice zajímala o literaturu. To vím, že dostávala kapesné, které si ušetřila a nechala si třeba za ty peníze svázat Jiráskova v kůži. Jestli by to udělala dneska ještě, to teda pochybuji. Jo? Ale

tehdy jako jo. Ta byla skutečně, bych řekla, velice taková všestranná. A říkám, co se týče té hudby, my jsme byly opravdu, jak se říká, ten hluch. Ale o tu hudbu se zajímala. Převážně bych řekla tu literaturu. Na sporty nebyla, to určitě ne. Mě nic nenapadá.

A: Maminka hrála taky na klavír?

B: Ne.

A: A tatínek taky na žádný nástroj?

B: Ne.

A: A vás bavilo co, když jste byla malá?

B: v podstatě nic moc. Já vím, že rodiče byli zoufalí, že jsem se neměla ke čtení. Já jsem nějak nechtěla číst. A až pak, nevím jak se mi dostalo do ruky, to dodnes vzpomínám. Knížka, která se jmenovala „Irča vede jedenáctku“, autorka nějaká Hüttlová. A byly to takový ty dívčí romány.

A: Já jsem to četla taky, tohle.

B: Jo? To ještě existovalo?

A: No, já jsem nevěděla co mám dělat. Byla jsem jednou někde, asi u babičky, jsem to tam někde vyhrabala.

B: Jo. Tak to mě chytlo. A tak jsem postupně pak začala trochu číst. Díky tomuhle tomu. Jo? A dneska si neumím představit život bez knížky, že jo. Ale tehdy mě to nějak... No, nějak si nepamatuju. Já jsem byla furt, jak říkal tatínek „ty seš víc na rukou a na hlavě, než na nohou“, věčně jsem někde hopsala, nějaký ty stojky a hvězdy a tohle, takhle jsem se vyblbla. Ale nějaký vyhraněný zájmy jsem nějak jako neměla.

A: Jako v rytmice, tam to?

B: No, tam. Ale, já nevím, jako kdekoliv, když jsme byli někde venku, že jo. Hlavně v létě, na té trávě. Tak to jsem tam někde takhle se snažila se vyblbnout.

A: A jak se tam bydlelo, na Vinohradech?

B: Krásně.

A: Tak mi to nějak popište. Jak to bylo dostupný.

B: No, ono dodnes, jo, to je tak zvaná vilová čtvrť. Jo? Velice příjemný prostředí, jak mám vždycky tu představu, že to bylo takový prosluněný, světlý. Jo? Nějak ty zimy se mi vymazaly z paměti. Vždycky člověku utkví v paměti to příjemný a milý, že jo, než to záporný. Dostupný. No tak, já vím, že jsme chodili pěšky třeba až na Václavák. To tehdy bylo docela běžný. Jo? Když si pomyslím. Nebylo to tak daleko od Flóry, a jít ten kus pěšky, to dneska by asi málo kdo udělal. Ale my jsme to jako, neříkám často, ale docela, prostě, nebylo to nic mimořádného. Jo? To jako rozhodně se chodilo víc tehdy všude než dneska. Pravda, že, myslím v roce 1937, to bylo, že pak tatínek měl auto. No, ale to jezdil on do práce a z práce a my, pokud se jezdilo někde v neděli ven. Jo? Poněvadž jako,

tak jak je to dneska běžný, ani omylem, to jako neexistovalo tehdy. Že jo? No, říkám, bydlení tam bylo velice příjemný. Dneska je to to, co jako bylo po těch schodech dolů už ty Vršovice, tak tam byla ještě celá řada takových volných strání. Já vím, že jsme tam chodili sáňkovat třeba v zimě. To je všechno zastavený dneska. Jo? To už jako není. No a pak u té školy, že jo, tam byly parky. Já vím, že se se mnou chodilo dost často do těch, do Riegrových sadů třeba, že jsme chodili. Takže tam jako bylo kam chodit na ty procházky. A chodilo se. Ne jako dneska. Rozhodně víc. Prostě takový příjemný.

A: A do Prahy, jako do města, jste se dostala často?

B: Tak dvakrát týdně jsem chodila na tu rytmiku, to jo. A to vždycky před tím, mě maminka vzala k cukráři a koupila nám věneček, žloutkovej.

A: Tak na nervy.

B: Asi. No, já byla hlavně strašně mlsná. Říkali mi taky Lízo, to nevím jestli to byla nějaká, jestli, že jsem všechno musela vylízat. Nebo mlsná koza Líza. A nebo jestli to byla nějaká zkratka jako Alice, ta Líza, to nevím jak jsem k tomu přišla. Jinak nevím, tak jako. Tak šlo se někdy do toho města, jako. Ale mimořádně často, to bych neřekla.

A: A když jste bydleli kousek od té „Orionky“ bylo to cítit?

B: Jo, to maminka říkala: „když budete holky hodny, tak smíte jít okolo a čuchnout si“. Jo, to bylo cítit. To bylo cítit. A před tou „Orionkou“ tam stál takovej vozík a prodával ovoce. A na cestu jsme dostaly, já už si nevzpomínám kolik, asi padesátník, korunu, si koupit nějaký ovoce do školy. No a po válce jako já jsem dlouho neměla odvalu jít okolo toho domu. A pak jednou v roce 1947, byl ten mládežnickej festival, no, zkrátka nějak jsme tam dělali dlouho večer a já jsem bydlela tehdy na Hanspaulce a nic nejezdilo, to noční tramvaje nebyly ještě. Tak kamarádka bydlela právě v té Ruský, blízko a říká „tak pojď přespat k nám“ a musela jsem jít právě kolem toho baráku. Ona to nevěděla. No nic. To jsem překonala a ráno, když jsem se vracela, tak tam byl pořád ještě ten stánek s tím ovocem. A ten prodávající povídá: „tak co dělá sestra?“. Mě spadla čelist a povídám: „Odkud víte, že mám sestru?“. „Vždyť jste tady bydlely a chodily jste každý den.“ On mě poznal. Já jeho samozřejmě ne. Věděl, že rodiče jako zahynuli. A že prostě sestra a já jsme zůstaly. Takže to jsou taky takový drobný vzpomínky.

A: Jo to jo, no. A co vás bavilo ve škole? Chodila jste ráda do školy?

B: Ale no tak, jo, snad jo. Já bych spíš řekla co mě nebavilo. To byly ruční práce. To, v žádným případě. A vzpomínám jako dnes, že v páté třídě jsme museli dělat ažuru, nějakou zástěru, jednoduše, a tadyhle byl řádek ažury. A já jsem byla úplně nemožná. Tak, no, vzala jsem to domů, no a maminka byla stejně tak neschopná. Nicméně mi s tím nějak pomohla. Jo? Ale rozhodně to nebyl můj oblíbený předmět. Tělocvik snad byl nejoblíbenější. A krasopis, ten jsem taky nemilovala. Jo? Ale jinak celkem tak nějak. Jsem to v průměru absolvovala. Asi tak.

A: A učila jste se dobře?

B: No, tak premiantka jsem nebyla. Vždycky tam byla tak jedna až tři dvojky, asi tak. Určitě ty ruční práce a ten krasopis. Takhle. Samozřejmě tehdy byly jenom dívčí a chlapecký třídy. Že jo.

A: Jaké jste měla kamarádky?

B: Kamarádky. To byla Alena Hromádková. Její otec byl vrchní, ježíš, já nevím jak se to nazývá. Českobratrská církev. Co je jako vrcholnej ten.

A: Nemají oni biskupy?

B: Biskup snad nebyl. Já nevím. Každopádně byl něco v tom. A taky už byl ohrožený, právě z této funkce, hned po okupaci. Víím, že bydlela v Moravský, což byla souběžná ulice s tou naší školou. A ta už odjela v dubnu 1945, celá rodina. Jeli do Švýcarska a odtud pak do Ameriky. Já víím, že se pak vrátili, ale. I když jsem se nějak snažila, jsem se jí nikdy už nedopátrala. Další byla Věra Vrbenská. O jejím osudu jsem se dozvěděla vlastně až po válce. Její otec byl zakladatel, myslím, socialistické strany, nebo něco takovýho. A oni měli nějakou vychovatelku a ten otec se s tou vychovatelkou zapomněl. Ale říkám, to jsem se dozvěděla až po válce. A ta Věra je právě, vlastně to byla dcera tý vychovatelky. No a ten otec její s tou legální manželkou, ještě měla bratra, ti jeli do Moskvy. A já mám takový dojem, že on tam snad nějak zahynul za války. Na nějakou nemoc, nebo co. A ta Věra s tou, co by vychovatelkou, ty žily řadu let za války v ilegalitě. Ve sklepě. A nějak přežily. No a shodou okolností po válce jsem ještě chodila dva roky na střední školu. To bylo v Dejvicích, tak zvaná repatriantská třída. No a ta Věra tam byla taky. Takže jsme opět seděly vedle sebe, no. A pak byla ještě jedna kamarádka a s tou jsme jely společně do té Anglie.

A: Takže židovka, byla?

B: Ano.

A: A ty ostatní byly židovky nebo nebyly?

B: Ne, ne, ne. Byly tam asi. Ještě víím, že tam byla nějaká Dorantová.

A: Od vás ze třídy?

B: Ano. Ta nepřežila. A Růžena Železná. Ta přežila. To je co si pamatuju. Nikoho nenapadlo jako tohle nějak rozlišovat. Ještě co se týče tý Růženy, s tou Zuzkou, která byla jako taky v tý Anglii. Pak jsme se nějak úplně ztratily. No a úplně náhodně jsme se pak zase setkaly, my jsme odjížděly 29.června 1939, a 29.června 1989, čili přesně po padesáti letech, jsme se znova setkaly.

A: A cíleně nějak?

B: No, tak našly jsme se. Jo? A to datum bylo, více méně, náhoda. Jo? Ale pro obě nesmírně významný. Jo? No a protože, ona už, více méně, zapomněla česky. Protože byla jenom v anglickém prostředí a rodinách. Tak přinesla sebou nějaký dopisy. A mezi nimi právě dopisy, hned po válce co dostala, od tý Růženy. A z toho jsme se dozvěděly, že ona přežila koncentrák a my obě zíraly, ona to musela být židovka teda. Že jo. To jsme nevěděly. To si takhle kamarádky člověk nevyhledává, jestli je žid nebo ne. Ta přežila.

A: A přátelé vašich rodičů byli židi, nebo nebyli židi?

B: Většinou jo. Já bych řekla, že jo.

A: A tady jste říkala, že za vámi chodili nejčastěji. Kdo to byl?

B: Jmenovali se Kasovi. Jestli vám to něco říká.

A: Ne.

B: No, těžko. Protože jako.

A: A měli nějaké děti?

B: Ne.

A: Jo, to jste říkala. A přežili?

B: Přežili. No, přežili.

A: A jak to tak na tatínka přišlo s tou ledvinou?

B: To nevím. Jestli to byl nějaký průstřel nebo co, to nevím.

A: A byl dlouho doma?

B: To si vůbec nepamatuju. A tak když já jsem se narodila určitě ne. No a jestli hned po válce, nebo co. To nevím.

A: No a chodili jste třeba na nějaké výlety s rodiči? Nebo ne?

B: V létě. To určitě. Protože celé prázdniny jsme vždycky byly někde venku, to pronajali někde nějakou místnost nebo dvě, že jo. A tam jsme byli. A to když bylo pěkně, tak jsme byli vždycky u vody. Já spíš ve vodě od rána do večera. A když počasí jako na to nebylo, tak to jsme dělali výlety na dost dlouho. To vím.

A: A kam jste třeba jezdili?

B: No, první vzpomínky jsou na Dobříš. A pak hlavně Malá skála. Tam po tom Českým ráji jsme toho jako prochodili dost.

A: A jezdili jste tam jenom vy? Nebo ještě někdo, jiná rodina?

B: Víím, že ještě jedna rodina právě. S těma jsme jezdili. Tak jednak aby, tatínkové byli v Praze v práci, že jo, tak maminky jednak aby měly společnost a my děti taky. Že jo. No a ta rodina, s kterou my jsme jezdili. Nevím jak rodiče na ně přišli. Já si je pamatuju od nepaměti. Ti měli dvě holky. Ta starší byla stejně stará jako moje sestra. A ta mladší byla, myslím, o rok starší než já. Já jsem se s tou svojí docela dobře kamarádila, snášela. Sestra tu jejich moc ne. Ale zajímavější byli rodiče. Ta maminka byla židovka. Otec nikolivěk, ale ještě k tomu to byl Němec. Myslím. Jo? Ale jako rodina byli perfektní. No a vzpomínám si, že, já nevím jestli do bylo šestnáctýho, sedmnáctýho března. Čili den, dva po okupaci. Jo? Hned. Že mě tatínek vzal, a šli jsme se podívat tam, kde oni bydleli. Oni bydleli kousíček jak bylo kino Flora. Teďka je tam ta pojišťovna, že jo, kousek. Tak Velehradská se to jmenuje. A jenom se šel tatínek podívat jako do oken, kde bydleli a tam visel hákovej kříž. Tak to, tudletu hrůzu jako vidím ještě dneska. To mi nikdo nemusel moc vykládat a vysvětlovat, ale hákovej kříž, to bylo, prostě, největší nepřítel, samozřejmě. Jo? A to jsem prostě nebyla schopná pochopit a polknout. Že jo? No, jak po válce jsem se dozvěděla, že jeho měli k tomu aby se rozved

a on to odmítl. Jo? Čímž vlastně zachránil tu manželku i ty holky. Jo? Ta manželka, myslím, to byl únor 1945 a ty holky snad taky, šly do Terezína. Poslední tři. No, nicméně samozřejmě přežily. Jo? Ale pro mě, jak říkám, to byl šok. Protože to vidím dodnes. Vlajka vlála. No a když jsem k nim přišla. Nevím jestli to bylo po mém návratu, ale přišla jsem tam na Vánoce 1945, nebo kolem Vánoc. Protože k nim jsme chodili na ten stromeček. A taky když se vstoupilo, měli takovou halu. A to bylo před válkou, po válce. Vždycky tam měli takovej velikej stůl. A teď koukám a na tom stole byla, něco mezi ubrusem a dekou, co se dávalo na jídelní stoly. Takový ty brokátový ty. No a to tam bylo, to bylo mojí maminky. Jo? No a ještě, maminka měla takovou krabici na šití, jak se to takhle otvíralo. Jo? To tam taky bylo. Povídám: „jé, to je maminky!“. Kdyby měli tu duchapřítomnost aspoň to tam nedat, když věděli, že přijdu. Jo? „To nám dala maminka, abychom jim posílali balíky, když jeli do Terezína.“ Možný to je. Asi jo. Jestli je posílali nebo ne, já nevím. Jo? Mě jenom strašně vadilo, že to tam nechali, když věděli, že přijdu. Jo?

A: A ani vám to potom nějak nedali nazpátek?

B: Ne, vůbec ne, ne. Fotografie jsem od nich dostala. Ty nepotřebovali.

A: Aha. Takže rodiče to schovali všechno k nim?

B: No všechno ne.

A: No, jako to co chtěli nějak zachránit?

B: Já nemám tušení co tam nechali. To nevím. Jo? Já, byla jsem, a asi už zůstanu, strašně naivní. Protože. Víím, že když jsem. Sestra se vrátila z Anglie asi o tři měsíce dřív jak já. No a ta zjišťovala jestli někdo přežil a kde co je. A zřejmě, to mi došlo až tak během šesti let, možná, že musel být nějaký dopis. Asi u těch Škodů, kde jsme bydleli. Bych to tak tipla. Kde maminka, tatínek nebo oba popisovali u koho co je. Jo? Protože sestra mi říkala, že byla tam a tam a tam a každý odmítl něco vydat. Cokoliv. Jo? Proto já říkám, to mi došlo až po x letech, odkud věděla, že ty věci tam jsou. Jo? Takže když mi nevydali tady i krabičku na šití, jo, tak to je samozřejmě prkotina. Takže. Tak asi takhle.

A: Takže potom se vám vrátily po válce jen ty fotografie?

B: V podstatě fotografie, ale, což je úplný unikát, tady ta Míšeň. Ty hrníčky. Jo? A sice to můj strýc věnoval mamince jako svatební dar. Celou jídelní soupravu Míšeň pro dvanáct osob. To bylo v době inflace v Německu a bylo to „za babku“. Jo? Strýček byl fotograf, chemik, doktor chemie, fotograf. A pravděpodobně ho ilegálně zaměstnal nějaký fotograf na „Tyláku“, na Tylově náměstí. Protože nesměli zaměstnávat židy. V roce 1946, já už nevím jak na nás přišli, ale přišel nějaký takovej pikolík, asi šestnáctiletý, že pracuje u toho fotografa tam a tam, a abychom tam přišli, že tam pro nás něco má. No, tak jsem se tam vydala, no a ukázalo se, že zřejmě to byl strýček, který tam dal tohleto. Jo? A ještě tam byly dvě Míšeňské figurky a pár sklenic. Ty byly rozbitý. Ta paní schovávala i ty střepy. Jo? No, začala pátrat po válce, že, jestli strýček nebo moji rodiče nebo někdo přežil. A zjistila, že jedině sestra a já. Celej rok nás hledali. Jak nás našli to už nevím. Jestli jsem se vůbec ptala tehdy, to nevím. Až nás našli, aby nám mohli tohleto vrátit. A lidi, které jsme znali, věděli, že jsme se vrátili s holýma rukama, neměli jsme nic. Jo? Tak ti všechno zapřeli. Tohleto, říkám, to je naprosto unikátní, aby byl někdo takhle poctivej a dával si tu námahu. Já jsem tehdy chtěla tý paní dát ty dvě figurky, víím, že to byl nějaký pes a, myslím, kočka nebo oba psi, to už nevím. No,

vzpomínám jenom, jak jsem se s ní až hádala, aby si to nechala. Jo? Protože já nemluví o tý hodnotě. Když ale pro mě to bylo v podstatě jediný co jsme měli po rodičích, že jo. Takže to bylo něco tak mimořádného. Ale říkala „vždyť to máte po rodičích“. Řekla jsem: „tak mám tohle to, ale za to, že vy jste to takhle opečovávala a nás takhle hledala“. No, tak nakonec jsem jí to vnutila, že si tohle nechá. Ale říkám, to bylo naprosto ojedinělý, tohle to. Nebo moje učitelka na klavír, se kterou jsem se sešla. Ta zase s výčitkami svědomí povídala, že tatínek přišel za ní, jestli by mohl u ní nechat jeden prsten, prý nějakej. A ona říká: „já to odmítla, protože kdyby tohle u mě našli, tak jsem měla prostě strach a odmítla to“. No a byla celá nešťastná, že to odmítla, že aspoň to bychom byly měly. No ale už bylo pozdě. No a teď celá bezradná, že někdo jiný si k ní dal dvě kostky mýdla. A ty dotyčný se nevrátili. Co má dělat? Takže tu tam se našel někdo poctivý. Že jo? Ale bohužel velmi málo. Velice málo. No. Takže asi takhle jsme dopadli.

A: Vy jste teda byly jediné z rodiny, kdo se vrátil?

B: Jo.

A: A váš tatínek byl nějak politicky orientovaný?

B: Já nevím. Ale tušila bych, že trošičku tak nějak směřoval k tý levici. Jo? Pochybuju, že byl organizovaný. Víím, že byl členem svobodných zednářů, a ti rozhodně jako nebyli nějakí levicoví, zase. Jo? Ale sestra, ta byla členkou jedné mládežnické organizace a ta byla velice levicově zaměřená.

A: Jak se jmenovala?

B: Roten Falken, se říkalo, jako rudí sokolové.

A: Aha. No, pan Auerbach říkal něco o rudých skautech, že on byl členem.

B: Tak to bylo něco jiného, to nebyli skauti. Jo? Čili, když tohle jí dovolil, tak asi musel mít taky nějaký tyhlety, jak bych řekla, sklony nebo jak. Jo? Pochybuju, že byl organizovaný. Ale asi měl, řekněme, nazvěme to sociální cítění. Jo? No, v podstatě já jsem přes tuto organizaci se dostala do Anglie.

A: Přes ty Roten Falken?

B: Protože ten vedoucí jel do Anglie, tam se spojil s obdobnou organizací. A ten napsal takovej oběžník, s tím, že tady je celá řada dětí ohrožených, a že by bylo třeba je dostat do Anglie. A kdo je ochotný si nějaké to dítě vzít k sobě. Nevím proč, že limitovali tehdy věk mezi deseti až šestnácti, myslím. Jo? A sestře už bylo šestnáct a půl, takže já jsem jela místo ní. Jo? Když já odjížděla, tak vůbec nebyla řeč, že by jela ona. Čistě náhodou ona přišla až tím dalším transportem. Tak, jo? A pokud vás to zajímá. Tak, aby se naučila pořádně německy. Číst a psát. Tak jí rodiče dali potom na německé gymnázium. A v roce 1934, tam přišla nějaká dívenka z Berlína, protože tatínka zavřeli do koncentráku a on byl novinář. No a nějak se spřátelily ty holky. Já víím, že ona chodila k nám občas. A v létě, když jsme jeli na ten letní byt, že jela s náma. A tak. A tatínka pak pustili. Maminka byla dětská lékařka. A jeli do Anglie. Já víím, že když já jsem přijela, tak byli na nádraží, tam na mě čekali. A to jsem si po létech dala dohromady. Tím, že ona byla dětská lékařka, sestra tam přijela s tím, že půjde rovnou do nemocnice se učit jako ošetřovatelka. Čili to musela zařídít tahleta

maminka tý lékařky, že jo. A tím se dostala sestra do Anglie, že jo. Protože podmínka těch dětských transportů byla, že každý to dítě muselo mít kam jít. Jo? A ještě zaplatit padesát liber. Kdo to zaplatil za ni já nevím, ani ne kdo za mě. To už je zase jiná věc. Takže sestra přijela hned tím dalším transportem po mě.

A: Taky s Wintonem?

B: Taky s Wintonem, ano. No, já když jsem odjížděla, tak jsem měla povoleno padesát kilogramů. Ona jela o osmnáct dní později a už mělo povoleno jenom dvacet. Takže ty podmínky, ale ve všem, velice přituhovaly, že jo. Takže třeba už bych byla nesměla na gymnázium, ještě bych ale byla směla na tak zvanou „měšťanku“. Že jo, ani to dlouho netrvalo. A židovské děti nesměly vůbec už chodit do školy, že jo. Nesměly chodit do parků, a já nevím, do kina, nikam prostě. Na žádná veřejná místa. To už jsme naštěstí nezažily. Tohle to.

A: A nějaké teda to zhušťování té atmosféry? Ano nebo ne?

B: Prosím?

A: A nějaké to zhušťování té atmosféry? Jako po té politické stránce. Že byl Hitler v Německu a tak? To jste vnímaly?

B: Vnímaly. Já jako ani ne jedenáctiletá pochopitelně do té míry zdaleka ne. Ale pamatuji si, že k nám chodil, jestli to byl nějaký študák nebo co, je to možný, prostě nějaký mladík, myslím, dvakrát týdně na obědy. Jo? čili buď ze Sudet nebo taky z toho Německa, po tý křišťálové noci, anebo, prostě vím, že to bylo od podzimu. Jo? taky. Mě to všechno docházelo až tak nějak zpětně. Jo? Pamatuju si jak dnes na ten patnáctý březen, byla to taky středa, jako teďka bude středa opět. Že jo? A tak trošku padal sníh. No a když jsme přicházeli k tý vodárně v tý Moravský ulici, tam, no, viděla jsem tanky. To v životě nezapomenu, když desetiletý dítě jde kolem tanku. A nemáte tušení proč a co. Jo? Když ty hlavně na vás míří. Jo? šla jste kolem těch německých vojáků. Teď ty čepice s tím kšiltem. No, nepůsobí to dobře. Rozhodně ne. Jo? Víím jak tehdy říkali jak vyjídali ty obchody. Hlavně šunku. Jo? jinak to, že se už se začínal zabírat některým židům i majetek, že museli přihlásit. Tak to mě rodiče neříkali. To mě jako nějak uchránili. Já jsem až, není to tak dlouho, v nějakých dokladech našla, že už tatínek musel, já nevím, přihlásit tu jeho továrničku nebo dílnu nebo co. Že jo. Že už se jednalo o tom, že tam bude nějaký ten jak tomu říkali ten Trojhändler, nebo co, ten správce, že jo. Tak to už se připravovalo. To jsem se dozvěděla až po mnoha a mnoha letech. Že jo. Ale už to bylo těsně před mým odjezdem. Že jo. Tak zřejmě dělali co mohli, rodiče, aby mě uchránili od všeho nepříjemného. Tak jako to, že když se naskytla ta možnost, že mám jet do tý Anglie, tak s úsměvem na tváři „to je ohromný, ty se máš, ty pojeděš do Anglie, to bychom taky chtěli, to určitě pojeděš k moři“, jo, prostě udělali z toho senzaci pro mě. A já jsem se těšila. Jo? Pochopitelně ani oni nemohli tušit, že už se nevidíme. To nevím, jestli by byli takhle dokázali tohle to. A v podstatě když došlo k tomu rozhodování mají, nemají. Tak to byli zase ti jejich nejlepší přátelé, kteří je přesvědčovali, aby nás poslali. Jo? Protože říkali: „podívej se jak se zachovali v Rakousku k židům, co byla křišťálová noc v Německu, nemůžete čekat nic dobrého, ať aspoň ty holky jsou v bezpečí“. Nebo to jsem byla tehdy jenom já, že jo. takže díky jim, že přemluvili rodiče, aby mě poslali. A oni tohle všechno dokázali s úsměvem na tváři to takhle naservírovat. Dneska, když se vžiju do tý jejich role, tak mi jde mráz po zádech, jak to dokázali. Takže, když někdo dneska přijde a řekne „Jéžiš, co ty sis musela všechno prožít.“. Říkám: „já, já vůbec ne, rodiče“. Já byla

vždycky nějak chráněná. Já měla štěstí, že jsem přišla k hrozně dobrý rodině, mladý, milý. A celej život nade mnou měla ochrannou ruku moje sestra. Já jsem nepoznala, co to je nemít kolem sebe lásku. Což je strašně důležitý, že jo. neměla jsem ten pocit, že jsem nechtěná, nežádoucí, což ta moje kamarádka, se kterou jsem chodila do tý obecný, ta to měla. Ta přišla do rodiny, kde nebyla žádaná a chtěná. Jo?

A: A proč si ji tam vzali teda?

B: No, tak byl to hlavně on. A oni byli v domnění, tak na šest neděl. No a pak vypukla válka. Jo? a zřejmě ta manželka toho pána. Ta paní. Ta tomu tak nakloněná celá nebyla a asi ta trpěla nějakou poruchou duševní, že se chovala tak jaksi divně. Takže zdaleka ne, měl každý takový štěstí. Že jo.

A: A vaši rodiče se chystali emigrovat?

B: No, byli by rádi, kdyby to bylo možný. Ovšem to jako bohužel nešlo. Po okupaci. No, prostě nebyla možnost, že jo. Jednou, když už tady byla okupace, no tak každě se vzdal majetku a všeho možnýho, že jo. To bylo podplácení, podplácení. Dneska když slyším, že někomu se podařilo ještě v roce 1940 se dostat ven, jo. ale jim bohužel ne.

A: A někdo z vaší rodiny emigroval?

B: Jeden, jéžiš, jak byl příbuznej, maminka měla bratrance, sestřenici. Tak to asi bylo, jestli to byl bratranec z druhýho kolena nebo něco takovýho. Tak ten, nevím jak, skončil asi v Palestině a pak byl v severní Africe s naší armádou. Československou. A ti pak v roce 1943 se dostali do Anglie, že jo. A v roce 1944 pak do Francie a pak jako. Tak to snad jedinej. A ještě jeden přibližně stejně příbuzný. Jeden ten co by bratranec, jak říkám, z kdo ví, kterého kolena, ten přežil koncentrák.

A: Který koncentrák? Osvětim?

B: Asi. To nevím přesně.

A: A vy jste se setkala s nějakým antisemitským projevem ještě než jste odjela?

B: Ne. Já v podstatě ani před tím, ani nějak pak. Manžel jo. Já celkem ne, spíš tak bych řekla okrajově a velice tak v těch padesátých letech. Ale jako osobně v podstatě ne.

A: A sestra nebo rodiče nebo někdo z rodiny?

B: Sestra taky bych řekla že ne. No, rodiče tak ti to pocítili na vlastní kůži, na vlastním těle. Že jo.

A: No, ale před tím ještě?

B: To nevím, to nemůžu říct. To ne. Ale aby někdo vysloveně jako mi řekl „no jo, co vy židi..“ a vždycky hned něco tak to ne. To ne. Ještě tak možná, jak říkám, má to být vtip, že jo, někdo to i používá. „On je to žid, ale je to dobrej zubař.“ Jo? Tak to já říkám, to je takovej ten skrytej nebo nevinej antisemitismus. Že ty lidi si to ani neuvědomujou. Tak asi tak. Tak s něčím podobným možná. Jo? To jo. Ale v podstatě jedna kolegyně, se kterou jsem učila řadu let, i ta je trošku ten typ. Ale kdybych jí řekla, že je, že má sklony k antisemitismu, tak ta by se durdila, čertila a nikdy by to nepřiznala. Jo? Ale jednu, dvě poznámky tohoto typu jako utrousila. Jo? Ale jinak nemůžu říct.

A: A bylo to o vás tak jako známý, že jste židovka?

B: Já jsem se s tím nikde netajila. Jo, to jako. Dcera moje ta teda nosí hvězdu, i za totality. Já ne. Ale já jsem s tím nikdy tajnosti nedělala. Já se nemám za co stydět. Tak co by jste ještě ráda?

A: Ještě něco o tom vašem odjezdu do Anglie.

B: No, odjezd. Tak jak jsem říkala, že to bylo s úsměvem na tváři, kdy jsem dostávala nové šaty a podobně. Takže pro mě to bylo ohromně vzrušující. Já jsem se, jak říkám, měla na co těšit. No, ten poslední den, ten mám jako velmi živě v paměti. To byl 29.červen. Byl to čtvrtek a shodou okolností zrovna končila škola. Takže já jsem dodělala přesně pět tříd obecné školy. A blízko nás, kde jsme bydleli, asi před rokem nebo tak, tam začal prodávat někdo italskou zmrzlinu, která byla mimořádně dobrá. A maminka moje ta moc na sladký nebyla, ale tuhle zmrzlinu od toho Itala, tu měla strašně ráda. No a já byla ten typ, který si vždycky všechno šetřil, kdežto sestra, ta všechno musela sníst hned, že jo, a tak. No, nic, takže jsme tam dost často chodili. A jako na rozloučenou mě vzala tam k tomu Italovi na zmrzlinu. Kde takovej velkej kopec stál korunu, takže to mě jako koupila a ještě k tomu se šlehačkou. A to byly dvě koruny. To bylo tehdy hodně peněz, že jo. Tak to jsme snědly tam, v té cukrárně. Nebo, to nebyla ani cukrárna jenom tu zmrzlinu tam prodával. No a pak odpoledne přišli se rozloučit právě ty drážďanský sestřenice. A kufr, ty zřejmě už byly nějak podány na nádraží. Jestli už, já nevím, den před tím, týden před tím. To nevím, to si nepamatuju. Jenom, že na cestu jsem měla ruksak, ovšem to se nedá srovnat s tím co je dneska. To byl jenom plátěnej pytel. No a mám v paměti, že babička mi dala na cestu půl kila meruňek. Což tehdy jako, ještě asi to byl dovoz nějaký, nebo co. No, takže na nádraží jsme šli asi v sedm hodin. Rodiče a sestra. Babička zůstala doma. S tou jsem se rozloučila doma. No a vidím ještě dnes, jak holčičky malý mačkaly panenky. A chlapečkové zase medvídky a tak dále, že jo. Někteří ti tatínkové se snažili ještě někomu honem nějaký anglický slovo naučit nebo podobně. A každé vždycky: „a piš!, a piš!“. Že jo. A pak najednou jsem tam viděla ty známý mých rodičů. Protože ti už žili v ilegalitě. Tak přišli na nádraží jednak se mnou rozloučit a žili každé sám už. Takže se tam setkali. To bylo těsně než odjeli do toho Polska. No a pak jsme jako postupně nastupovali do toho vlaku. Víím, že jsem seděla u okna. A každé jako, že jo, natažené krk z toho okna pak. A jakmile se začal vlak, jak se dal do pohybu, tak najednou vidím, že se tatínek rozplakal. A moje poslední slova jemu bylo prostě: „Tati, nekrop tady a nedělej mi ostudu!“. No, tak to bylo poslední co jsem, já jsem řekla. To už se táta neudržel, že jo. Protože nikdo netušil na jak dlouho, kdy se vrátí.

Kazeta č. 2, strana A.

A: A sestřenice se nepokoušeli? Nebo jejich rodiče se nepokoušeli?

B: Ano, já jsem si to nějak neuvědomila, ale když jsem před lety procházela korespondenci co jsem dostávala do Anglie. Tak tam jsem našla dopis právě od strýčka, kde píše, že Věra dalším transportem přijede za mnou a bude v Newcastle. No a to je ten poslední transport, který už neodjel. Takže. Každé se snažil. No, každé. Devadesát pět procent. Že jo. Děti, dospělí. Ale ne každé měl to štěstí. Že jo. Tak to, zrovna to měl být jeden z největších transportů, asi dvě stě padesát nebo tři sta dětí a pokud vím, tak z toho snad nikdo nepřežil. Ona tam měla taky jet, no.

A: A co na to říkaly vaše kamarádky, že pojedete?

B: Nevzpomínám, nevzpomínám tohle. No tak, do jaký míry. Ty děti si taky nemohly uvědomit, co to je, když odjíždíte od rodičů do cizí země, kde neznáte jazyk. Nevíte ke komu. Nevíte kam. Akorát Anglie. Nebo Británie spíš. Že jo. Protože někteří byli i ve Skotsku. Či kde jinde. Tak to nevím. To si nevzpomínám. Opravdu. Jak na to reagovali.

A: A učila jste se před odjezdem angličtinu?

B: No, velmi krátce, ale že bych něco se byla naučila, to si moc nevzpomínám. Víím, že to bylo. Ten dům bych ještě měla popsát. Jo? Teď si nevzp. Pod „pavlákem“ kousíček někde. K nějaký paní jsem chodila. Velmi krátce. Takže dá se říct, že jsem neuměla nic. Asi tak. Že jo. Když chodíte jednou týdně půl roku, tak to nemůžete se zase tolik naučit.

A: A maminka se snažila vás něco naučit?

B: Ne. To si nevzpomínám. Ale to je to nejhorší. Učit vlastní děti.

A: no, a když ona měla teda tu státnici z angličtiny, tak pracovala nějak jakože něco s tím dělala?

B: Myslím, že ne. Jestli to uplatnila v tom velkoobchodě svého otce, to nevím. Jestli to nějak i tak daleko šlo. To nevím. To si nevzpomínám. Nevím.

A: A vzala jste si něco takového typického, nebo, sebou do Anglie?

B: Co jsem si vzala, to byla Babička od Boženy Němcové, kterou jsem dostala na rozloučenou od tny učitelky na klavír. Tu mám dodnes. No, to jo. A jinak si nevzpomínám. Něco. Možná ještě nějaký ty knížky, to jo, ale jinak to bylo ve směs takový praktický. Oblečení asi.

A: A vy jste teda nevěděla kam pojedete?

B: Ne. Ne.

A: A jak jste se to dozvěděla?

B: No, až na místě. Až na místě. V podstatě až jsme dorazili. Tak nás bylo asi patnáct. Právě z té skupiny, že jo. Tam na nás čekal ten, řekněme, pražský vedoucí. I ten anglický a mí přátelé, teda přátelé mých rodičů. A jeli jsme. Východní část Anglie. Do jednoho tábora, abychom se trošičku aklimatizovali. Což bylo takový jako jejich dárek nebo něco podobného. Což bylo velice milé, pěkné. Spali jsme pod stanem. A protože já jsem odjížděla pár dní před svými narozeninami, tak tihle ti přátelé mých rodičů tam za náma, za mnou tam přijeli. A víím, že přivezli zmrzlinu. Ta byla velice podobná jako ta ruská zmrzlina v těch oplatkách. Tak to byl tehdy ten Icecream. No a přinesli toho víc, aby bylo pro všechny. Tak to si vzpomínám, že nám strašně chutnalo. No a pak nás rozvezli po těch různých rodinách. Nebo jestli si přijely ty rodiny pro nás. To už nevím. No a protože rodina, ke které já jsem měla přijít ještě neměli postel pro mě. Takže jsem byla pár dní u jiné rodiny, která bydlela velice blízko a vzali si taky jednu tu dívku. Já myslím, že ona byla ze Sudet. Ale to není podstatný. Takže jsem byla tam několik dní. No a vzpomínám jak dnes, že jsem byla na záchodě a přijdu zpátky do pokoje a tahle ta, já myslím, že se jmenovala Lia nebo Lea nebo nějak tak, strašně plakala. A já povídám „co se děje?“. „Mě se stejská“. No, v tu ránu se mě stejskalo taky. Takže jsme měly duo, slzavé údolí. No, a obě dvě jsme napsaly zoufalý dopis domů, jak se nám stýská. A že přeplavu moře. A já nevím co všechno. Dopis jsem hodila do schránky a už mě

bylo dobře, už jsem o ničem nevěděla. No, pár dní na to jsem dostala zoufalej dopis od maminky. Že jo. Celá nešťastná. Že si určitě zvyknu brzo. A že zatím tatínkovi dopis neukazovala. Že jo. No a tedka tetičky všechny psaly. Ať se uklidním. Říkám, já už jsem dávno o ničem nevěděla. Že jo. No tak tatínkovi ukázala ten dopis až když jsem začala psát zase normální běžný dopisy. Ale dítě si vůbec neuvědomí, co může způsobit. Co tohle to pro ty rodiče bylo. Protože nikdo mi vlásek nezkřivil. Nic. Jo? No a tak potom jsem přišla do tý svojí rodiny. Že jo. Ti byli velice mladí, hodní, milí. Měli čtyřměsíční mimino. Já měla svůj pokoj pro sebe, velkej, krásnej. Že jo. Už tam byla i ta postel. No, říkám, měla jsem štěstí. Byli to hrozně milí lidi. Navíc to nebylo daleko od Londýna. Takže tím pádem, jako, bylo možný se vídat se sestrou, která byla v tý nemocnici. A měla jednou za čtrnáct dní, tedka nevím, myslím, že celý den, volno. No, já jako dítě jsem jezdila jako na poloviční jízdný. A to bylo kousíček autobusem a pak už to bylo jenom podzemkou vlastně. I když to bylo předměstí Londýna. Že jo. Takže to jsme se každou druhou sobotu scházely. No a to mini, mini kapesné, které ona dostávala. Tak to všechno jako věnovala na mě. Buď do kina, na zmrzlinu nebo prostě. Aby mě vždycky udělala nějakou radost. Že jo. Což teda opravdu udělala. A při tom, jak jsem se po letech dozvěděla, tam měla hlad v tý nemocnici. Tak ne, aby si něco koupila na přilepšenou, tak to všechno investovala do mě. Že jo. No. No bohužel květen 1940. Ten odnesla ona hlavně. Protože já už jsem u té rodiny nemohla zůstat déle. Protože ten pán musel rukovat. Oni čekali další dítě. No a na mě by nedostali žádnou podporu. A ta podpora u těch vojáků byla tak malá, že měli co dělat z toho vyžít a ještě k tomu splácet hypotéku na dům. Takže jsem pak jela, se odstěhovala k jiné rodině a současně sestru vyhodili z nemocnice, coby cizinku. To byly výjimečný případy. No a jí to potrefilo. Takže ona byla na dlažbě. Doslova a do písmene. Že jo. No a podařilo se jí díky tomu všemu, jak měla málo jídla a ještě tohle, že si, jak se ukázalo asi o deset nebo více let později, že měla tuberu pak z toho. No. No takže. Já jsem pak přišla k jedné rodině. To byli čtyřicátníci. Bezdětní. Hodní, ale velice takoví, jak bych řekla, jednoduchý lidi. Kde sice jsem měla svůj pokoj, ale koupelna tam nebyla v tom baráčku.

A: Vůbec?

B: Ne. To se chodilo do společných nějakých těch lázní. Nebo něco takovýho.

A: Aha.

B: No a zřejmě v tom městě musela být velice silná židovská komunita. Protože se doslechli, že tam žije židovské dítě v nežidovské rodině. Což oni nemohli přenést přes srdce. Já klidně. Oni ne. No, takže se stalo, že jsem se tím pádem dostala do židovské rodiny. Cožpak to by nevadilo. Ale oni byli strašně ortodoxní. Jo? To už byli lidé tak kolem šedesátky. Původem to byli emigranti buď z Litvy nebo z Lotyšska. Ze sedmnáctýho roku. Jo? No a, říkám, já tohle jsem nebyla vůbec zvyklá. Já jsem znala jen ty nejzákladnější svátky. Ale tady. Vzpomínám, že v pátek odpoledne jsem musela třeba natrhat novinový papír na záchod, protože se nesmělo trhat ani. Jo? Kapesník se nesměl nosit v kapse. To se muselo uvázat takhle na zápěstí. Jo? No, takový detaily. Já v životě o tom neslyšela nic. Jo. No, tak jsem brzy se přizpůsobila, protože dítě ve dvanácti, ve třinácti, to je jak vosk, tvárný. A hlavně já byla přesvědčena, že když tohle budu všechno dělat a dodržovat, že zachráním rodiče. Jo? No, stalo se, že tam taky jsme byli vybombardovaní v baráku, v kterým jsme bydleli, že celá část toho domu byla zasažena. Takže jsme se vystěhovali jinam. No a tedka sestra chtěla, abych za ní přijela. Jo? A to bylo dost daleko od Londýna. Protože já měla poloviční jízdné a ona jako neměla na to, že jo. I když už mezi tím práci sehnala. No a ta rodina „kdepak, v žádným

případě, Londýn je tak bombardovaný, to jako nemůžeme si dovolit vzít si na sebe“ že kdyby se něco stalo, že jsou za mě zodpovědní. A pořád ne, ne, ne, že to nejde. No až sestře zřejmě došlo, co je hlavní důvod, tak potom jednou napsala, že tam vedle ní bydlí nějaký rabín a u toho, že bych mohla bydlet, a abych přijela na Vánoce. Najednou to šlo. Jo. No. Takže jsem jela za sestrou na Vánoce do Londýna, byl to pátek večer. Pochopitelně vlaky zpoždění, za války, už tma. No, hned jsme se našly. Rok a půl jsme se neviděly. Možná ještě malinko víc. A první moje bylo: „tady mám kufry, odnes mi je“. Protože já jsem je nesměla nosit, ale ona židovka mohla. No, ta jenom lapla po dechu. No, popadla kufr, že jo. No a teď jsme přijeli. Ona bydlela v Hostelu takovém, s několika čechy. A teďka něco jíst. A povídám: „ne, to není košer“. „Co budeš jíst?“ „No, já nevím.“ Teďka utahaná, tak spát „zhasni, mi“. Já jsem nesměla zhasínat. Já jsem si z ní dělal poskoka, jo.

A: A ona to snášela?

B: No, všechno jako ha, ha, ha, chi, chi, chi, jo? Ale to byl předstíraný smích. Takovej z tý nervozity. Jo? Tak mě bylo třináct a půl a jí bylo devatenáct. A ona měla tuhle zodpovědnost vlastně, za mě. Jo? Tak ona jako předstírala smích, ale musela z toho být úplně zničená. Jo? No, ukázalo se, že, v uvozovkách, onen rabín. Říká vám něco jméno Lüben? To bývával velice známý pražský rabín. A tohle to byl jeho, myslím, synovec nebo vnuk nebo něco takovýho. Jo? Ovšem, žádné ortodoxní žid. Nic. Jo? Ale byl to prapůvodem nějaký rabín. No, a teďka. Já furt. Já nevím co jsem jedla jestli suchej chleba nebo co. Já vím že tam měli košer margarín, protože ten byl lepší, ale z jinýho důvodu ne. No a teďka někdo tam napek i vanilkový rohlíčky. Sliny se mi sbíhaly. Já disciplinovaná, že jo. Nic. No, ale teď jsem si sedla vedle toho Lübeny a koukám jak všechno baští. Příští den naživu, nic mu nebylo. Všecko přežil. A teď byl Štědrej večer nebo Štědrej den a byla husa, knedlík, zelí. No tak to už košer ne košer, to už jsem nevydržela. No, takže tím jako padlo tady částečně to moje velké ortodoxství, no a hlavně sestra byla zděšená, ne jenom z tohohle, ale já zapomínala česky. Já jsem přijela a já jsem mluvila s anglickým přízvukem, hledala slova a tak dále. No a ona věděla nebo zjistila, že tam je ta československá škola, státní, no tak se jí podařilo, že jsem se tam dostala. Já jsem se ještě vrátila, tam na sever, k tý rodině. No a o dva nebo tři měsíce později, už jsem byla ve škole.

A: A tam jak jste bydlela, tam nebyl nikdo, žádný Čech nebo něco takovýho?

B: Tam na severu?

A: Ano.

B: No, tak nevěděla jsem o tom, ale teďka po letech, když se objevily ty seznamy, tak jsem našla někoho, kdo tam bydlel taky. A my jsme o sobě nevěděli, ovšem. Jo, ještě. Já jsem byla celkem rok a půl v tý rodině. A, já nevím, po půl roce možná dýl, si oni vzali ještě jedno dítě. Myslím, že byla taky ze sudet. A měla mladší sestru a ta byla u jejich syna. Ale to byla taková, jak bych to řekla, nevýrazná, taková myš, nic neříkající osůbka. A, ve kterým to bylo roce? 1998 nebo kdy. Zkrátka, měli jsme sraz tý naší československý školy v Anglii a jeli jsme na nějaký výlet. A přede mnou tam jeden manželskej pár z Izraele. „A napadá mě, jezdíte někdy do Prahy?“ „No, někdy.“ Já jsem říkala: „no, když příště, vyhledejte mě, ráda se s vámi sejdu“. A já nezapomenu, jak ona tak podivně se na mě koukla. Tečka. Asi rok a půl na to dostanu dopis z Izraele. Jméno mi nic neříkalo. Otevřu ten dopis, no a to byla podepsána Sibi. No a to byla ta dívenka, se kterou já jsem u tý ortodoxní rodiny bydlela. A jak na mě přišla? Ta její sestra mladší, se provdala za jednoho mýho

spolužáka. A já se domnívám, jak se na mě tak divně podívala, že jí asi něco tam nějak bliklo. Jo? No, proč trvalo rok a půl než tohle dali dohromady a ta mě napsala. Já nevím. No, tak jsem samozřejmě byla velice překvapená, že jo. Hned jsem jí odpověděla. Já ten dopis ještě nehodila do schránky snad ani a už jsem měla odpověď. No, já nejsem žádnéj psavec. A tak jsem sice odpověděla, ale zase už ne tak hbitě. Mezi tím jsem dostala dva, tři dopisy od ní, kde jako předstírala, že ještě nenapsala, jo. A furt že mi tak děkuje. A tedka ještě takovou tou staroangličtinou mi psala. No, já jsem za chvíli byla, prostě jsem neměla tušení o čem jí psát. Přitom jsem cítila, že by šíleně ráda, abych ji pozvala a přijela, aby přijela sem. No tak já za prvé tady ten pidi byteček, ale já už jsem viděla jak bych se jí musela, ne čtyřadvacet, ale nejméně osmadvacet hodin denně věnovat. Jo? Tak to jsem si jako nechtěla ani připustit k tělu. Ale jak říkám, já hlavně neměla tušení, o čem si s ní psát. Takže já jsem, více méně, tu korespondenci končila. A tedka, no mezi tím, ale velmi záhy na to, ta její sestra zemřela. Jo? Na rakovinu. A tedka na tom posledním srazu, to bylo v červnu, tam ten její švagr byl, na tom srazu. No a říkal: „hele, ona tak tě prosí, kdybys jí napsala“. Já jsem řekla: „Petře, já to vím, ale já nevím, co jí psát“. Jo? Říká „ona tak strašně touží po přátelství a žádný si nemůže udržet“. Ona je, zřejmě, já ji nechci odsuzovat, ale domnívám se, že je takovej ten typ, co umí lézt na nervy. Já si myslím. Já se domnívám. „Viděla jste ten film Síla lidskosti, od Mináče?“

A: No, ale ...

B: Ten dokument? Tak ona tam je taky v tom filmu. On Mináč byl v Izraeli. A to já jsem se ho ptala : „hele, jaká ona je?“. „Praštěná“, mi řekl. Jo? Tak já jsem to nějak vycítila, že je trošičku nějak. Prostě, že má nějaký problémy, asi. Jo? A on jako byl hrozně hodnej. On to myslel dobře. No, tak jsem jí jenom jako napsala pozdrav, že jsem se setkala s tím švagrem. A že to bylo hezký a milý. No, naštěstí tu korespondenci neobnovila. Pak mě, myslím, ona psala, že. Ona měla ještě jednoho bratra v Anglii. Že ten zemřel. No, tak jsem napsala, co by, kondolenční dopis. Jo? Ale, říkám, já nemám tušení, o čem bych si s ní povídala. No, tak tohle to. Jak říkám, svět malej a plnej náhod. Že jo. No. Asi takhle.

A: A s těma anglickýma rodinama jste nějak udržovala kontakt?

B: U kterých jsem byla?

A: Ano.

B: No, tak z toho města v podstatě ne.

A: A jak se to jmenovalo teda to město?

B: Barrow in Furness. To je sever. Severo západ. A tam byly doky. Proto to taky bombardovali tolik. Tak s těma rodinama ne, ale s tou první rodinou, ke který jsem přišla, ano. S výjimkou těch padesátých let, kdy se jako nedalo ani dobře. No ale, když se mi podařilo do tý Anglie dostat, tak určitě jsem se u nich zastavila. Samozřejmě. Tam byl opravdu moc hezkej vztah. A oni se pak odstěhovali na západ Anglie, jihozápad. Tak to ještě s manželem jsme tam jednou byli. Tak to taky, to bylo strašně milý. Já vím, že jednou jsem někde byla a oni přijeli ještě a jenom jsme si sedli na oběd na nádraží a hned zase odjeli. Jen abychom se viděli na chvíli. No a pak jsem tam byla 1994, 1996, to jsem u nich byla tak den, dva, možná tři. A to on už dost špatně chodil. No asi rok nebo dva na to, zemřel. No, ta paní ještě žije. jí bude tedka v září devadesát. Ale bohužel je úplně hluchá

a nefunguje jí ta krátkodobá paměť. Ona do detailu řekne, jaký to bylo, když jsem já přijela v tom devětatřicátém roce. Kdy, kde, co, jak. To má perfektně zafixovaný v paměti. Ale co měla k snídani, to určitě vědět nebude. Ona nepíše nikdy. Ale aspoň na Vánoce nebo mě k narozeninám vždycky poslala lístek. No a teďka asi rok, dva ne. Tak jsem měla strach jestli se něco nestalo. A volala jsem. A prostě že to číslo neexistuje. Tak mi syn na internetu vyhledal adresy a telefony, ona má tři syny, tak jednoho z nich, tak jsem mu zavolala. Tak jsem mu nechala vzkaz, hned mi volal zpátky, že teďka bydlí blízko toho prostředního syna. Dal mi telefon. No, takže občas to dělám tak, že zavolám tomu synovi nebo ta snacha to zvedne, já ji znám, že jo, my jsme se setkaly. A ta ji zavolá, že budu volat, protože ta by buď neslyšel ten telefon nebo nevěděla kdo volá. Tím jak špatně slyší. No tak hovory jsou. Ví kdo jsem: „jé, to jsem ráda, že tě slyším, jak se máš?“. Tak řeknu, že dobře. Pak se zeptám jak ona se má. Ale to neslyší už. To neví. A „Jak jsi stará, teďka?“ tak to jí řeknu. To zase neslyší. „No, já už musím být taky pěkně stará, kolikpak asi mi je, no, už asi nemám daleko od devadesátky?“ Tak jí řeknu, kolik jí je. No, zkrátka hovory á o voze, ona o koze. Je to jako svým způsobem smutný, ale vím, že jsem jí udělala ohromnou radost, že jsem zavolala, aspoň. No. Takže občas takhle ten styk udržujeme. No a já právě jsem i psala tomu synovi. Já jsem říkala, že jsem si dělala obrovský starosti, co s ní je. Tak myslím, že on ví. On má moji adresu, telefon. Tak že kdyby něco bylo, že by mi dal vědět.

A: A třeba kdyby jste jí napsala dopis, nebylo by to takový lepší?

B: Jo a ne. Ale ona na to nikdy nereaguje. Ona nikdy i v době kdy byla v pořádku. Jo? Tak v podstatě nikdy jako toho moc nenapsala a teď už vůbec ne. No, tak já se snažím třeba k vánocům, že jo, nebo na ty narozeniny. To jo. Ale vím, že to nebude mít odezvu.

A: Ale tak asi ji to potěší stejně.

B: Jo, určitě. To samozřejmě.

A: A bylo to těžký pro vás se usadit v Anglii?

B: Vůbec ne. To vůbec ne, protože, jak říkám, to byla nesmírně hodná rodina. S tou sestrou jsem se vídala. Ten jazyk jsem se naučila poměrně brzy. Ta sestra týhle paní byla učitelka. Takže já jsem šla, čemu by se říkalo, i když bych byla patřila věkově do šestý třídy. Tak jsem šla do pátý, právě k tý její sestře. A ta se mně nesmírně věnovala, hlavně po vyučování. A tak. Takže, když jsem v tom květnu 1940 přijela na sever, to už nechtěli věřit, že nejsem Angličanka. Jo? Jedině, že to byla škola, prostě, kde se neplatilo. To byl nejhorší typ školy. Jo? Protože neměl kdo by za mě zaplatil nějakou lepší školu. Takže jako jsem se tam toho moc nenaučila.

A: V které, v té české škole?

B: Ne, ne, ne, ne, ne. V tý anglický. Než jsem přišla to tý český. Jak jsem byla u těch ortodoxních židů. Jo? Tak to, tam jsem se toho moc nenaučila. Že jo. Ví, že se tam učilo šít, vařit a takovýhle věci.

A: Takže to byla nějaká rodinná škola nebo něco?

B: Ne, ne, ne, ne, ne, ne. To byla něco, čemu se tady říkalo „měšťanka“. Ano. Byla tam angličtina, byla tam, já nevím, něco alá dějepis, zeměpis. Ale jen takový ty nejzákladnější základy asi. No. A i

ta úroveň těch dětí, ta byla hodně nízká. Protože já jsem pak vlastně byla o třídu výš než, věkově. A pořád jsem ještě byla jako, hodně excelovala nad nima. Já nejsem žádný studijní typ. Jo? Takže jako škola dobrá to rozhodně nebyla. Takže pak když jsem přišla do té český školy, tak jsem měla co dohánět. Že jo. No. Tak tam už to byla zas o něčem jiným.

A: A sestra udělala tu zdravotní školu někde?

B: Ne, protože ji vyhodili. Tak tu bohužel nedodělala.

A: Ona studovala v Anglii teda tu zdravotní?

B: Jo. Jo.

A: A nedodělala ji.

B: Jo. Jo.

A: A před tím pracovala v nemocnici.

B: Ano. No, to bylo v nemocnici přímo. Jo? Se to učilo. Takže potom jednu dobu dělala v nějaký redakci, zase vydávali český nebo československý časopis. A pak přešla do továrny na munic. Že jo. Protože každý se musel nějak zapojit do toho válečného úsilí. Takže dělala v továrně. A asi pak půl roku dělala nějaký kurz chemie. Protože, když se vrátila, tak šla rovnou do Terezína. Tam odvíšovat a proti tyfu a takovýchle ty. Záležitosti. Takže se snažila, získala takový rychlokurz, řekněme. No.

A: A ona byla celou válku v Anglii?

B: Ano.

A: Teda v Anglii, v Londýně?

B: Ano. Tam se provdala, těsně než odjela.

A: Ještě za války?

B: Ano.

A: A za Angličana, nebo?

B: Ne, za Čecha. Vojáka. Takže takhle. Podstatně horší samozřejmě bylo, když jsme se vrátily. Když jsme neměly vůbec nic, neměly jsme kde bydlet, kde spát a nic. To byly krušné doby.

A: A do kdy jste udržovaly kontakt s rodiči?

B: No, v podstatě než vypukla válka. To se mohlo normálně psát, což znamená červenec, srpen.

A: To byla chvilka.

B: Chvilíčka. Ano. Velmi krátká. Zřejmě tatínek měl někoho v Holandsku, protože vím, že jsme pak dostávaly dopisy přes Holandsko. Ovšem to byl taky necelej rok, když Holandsko padlo. Jo? Takže pak ty jejich nejlepší přátelé. Oni měli ještě jedny. Jedny co šli až na tu Sibiř, že jo. A tydle ti byli v

Anglii a pak do Brazílie, jeli. Tak přes tu Brazílii. Jenomže to trvalo někdy rok, než byla odpověď. Jo? To trvalo strašně dlouho. Takže to bylo pár dopisů. Protože. A ještě než šli do Terezína, tak měli povoleno přes Červený kříž psát. A to bylo dvacet pět slov i s tak zvanou „placenou odpovědí“. Kde jsem zase já nebo sestra, mohla taktéž těch dvacet pět slov napsat. Co člověk napíše do pětadvaceti slov? „Máme se dobře, myslíme na vás a jsme zdraví a v pořádku.“ Že jo. Víc se napsat nedá. No, to bylo jenom do té doby, než šli do Terezína. Konec.

A: A do Terezína šli kdy?

B: V roce 1942, v listopadu. Takže tím všechno skončilo. Tak co by jste ještě ráda věděla?

A: Ještě bych ráda věděla. No, když já jsem si to napsala a nemůžu to po sobě přečíst.

B: Aha. To se mi stává taky.

A: Taky to je takový „krasopis“. Něco o té české škole mi řekněte.

B: No, ta původně byla zřízená vlastně pro děti vládních činitelů a vojáků a letců. Takže ze začátku tam těch dětí nebylo tolik. Postupně přibývaly. Tam byli už třeba před válkou zástupci Bati, zástupci Sigma pumpy, několik rodin. Tak ty děti chodily do těchto škol. Taktéž případně jiné rodiny, které emigrovaly. Byli tam i, teda, rodiče s dětma. No, a postupně jsme tam začaly přibývat i my, takzvané Wintonovy děti. Že jo. Jak se kdo o tom dovídal nbo z různých důvodů. Takže ta původní škola, kde jsme byli v tom Hentonhallu už kapacitně nestačila. Jednak. Jednak byla už taky v dost špatném stavu, takže jsme se na podzim 1943 přestěhovali do Welsu. Což původně byl hotel a byl předělaný právě na to, jako internátní škola. Takže jsme pobývali tam. Byla to nádherná krajina. Tam nikdo nevěděl, málem, že je válka. Že jo. Takže po tý stránce jsme byli taky chráněný. No, až na pár výjimek, se tam téměř každému líbilo. Byli jsme tam velice spokojení. Nebyly mezi náma žádné rozdíly. Jestli tam někdo měl nebo neměl rodiče. Já si vzpomínám, že jeden chlapec, tatínek byl na vojně a maminka se snad na krátkou dobu nastěhovala tam do té vesničky, a ten ředitel nedovolil, aby ta maminka tam za klukem chodila, protože ostatní taky nemají maminku tam. Jo? Tak na jedné straně jo, na druhé vím, že se scházeli tajně. Tak. Samozřejmě. Ale abychom se necítili takhle nějak, nějaké rozdíly. Ti co tam někoho měli, tak občas dostávali nějaké balíček. Že jo. Nějaký ty mlstoty a podobně. No a dvě moje kamarádky nejlepší, jme neměly nikoho, nikdo nám nic neposlal. A jednoho dne se rozdávala pošta a já dostala balík. Bez odesilatele. V tom balíku bylo pečené kuře a nějaká jabka. No a ten dotyčný, já jsem pak přišla na to, to byl ten co rozdával, prostě jako sekretář ředitele. Jo? Si zřejmě všiml, že my tři holky nedostáváme nic a věděl, že se rozdělíme. Což, samozřejmě, jsme taky udělaly. A každá z nás má dodnes v paměti, jak jsme vzaly to kuře a ohlodávaly a šly tam před školu. Tam bylo takovej trávník, prostě takový prostranství. Tam jsme šly a ty kosti jsme házely za sebe. Já nevím jestli jste viděla ten film Jindřich VI. Jo? A to on právě ten Loten, když hrál toho Jindřicha, jak to dělal, jak jedl jo, to kuře. Mlaskal. Ten tuk mu tak to. A jak házel ty kosti za sebe. A my dělaly totéž. Jo? Takže prostě z toho vzniklo kamarádství opravdu na doživotí. Tak moje nejlepší kamarádka ta Věra Gissing. Ta se pak vrátila do Anglie. To je kamarádství, které se nenajde jen tak honem. Jo? Kde, já nevím, kdybych ve dvě, ve tři v noci zazvonila tak otevře a prostě udělá všechno, první, poslední. Totéž já tady. A ne jenom ona. Ale to jsou tak mimořádně silná pouta, protože ty osudy naše jsou tak pevně spjaty, že jsme byly spolu v takové té kritické době našeho mládí. Kdy jsme spolu vyrůstaly. Že to zanechalo vliv na nás jako na stálo. Ten průvodce v tom filmu Síla lidskosti, ten Joe Schlesinger, to je světoznámý novinář dnes.

Čili už v důchodu, sice. To je pravda, ale pořád ještě něco dělá a žije teďka v Kanadě. Já jsem byla v roce, je to dva a půl let, myslím, jsem byla v Americe, kousek od New Yorku. A, no zkrátka jsem říkala, že tam budu a jestli je nějaká šance, že by přijel. Jo? No a říkal jestli to jen trochu půjde, tak že jo. A až tam budu, ať mu dám vědět. Tak jsme pak spolu mluvili. Říkal, že škoda, že to nabylo o týden dřív nebo později, to už si nevzpomínám. No, protože potřeboval stejně do New Yorku. No, kvůli mně předělal celej pracovní program, kde měl, já nevím, dělat nějaké interview s, já nevím, kolika ambasadory. A celej ten štáb televizní a všecko. No a přijel za mnou. Na, já nevím, dva, tři dny nebo kolik. Z Toronta, kousek od New Yorku. No, to každěj neudělá. Že jo. Říkám, to opět svědčí o nějakých těch poutech nebo. Já jsem tam byla teďka v listopadu, tak to bohužel nemoh, opravdu, to byl velice vytíženěj. Ale sešlo se nás pár zase. No, dvě ty děvčata byly z New Yorku, jeden přišel, jeden přijel z Washingtonu. To taky. Washington, New York, to je tak „kousek“ cesty. Jo? A jenom na ten oběd. Jo? Tak to já chci jenom ilustrovat jak jsme pevně, jako, jaký pouta jsou mezi náma. Jo? A není to jenom o tom. Já říkám, že kdokoliv by potřeboval pomoci tak. Ředitel tý školy. V podstatě jedinej, kterej ještě žije, tomu bylo v prosinci sto. Pořád duševně, jéžíš, kéž bychom byli my takhle duševně čilí jak je on. A nějak jsem to připomněla tam, tak okamžitě mi dali peníze, abych tady něco koupila pro něj a něco uspořádala. Jo? Naprosto samozřejmě. To není otázka jestli na to mají, nebo ne. Ale taková ta pozornost. Jo? Si vzpomenout. Si udělat radost, jeden druhýmu. Tak říkám, to jsou taková. Tedka právě byly taky dvě děvčata tady, z tý školy. Tak ta jedna, která byla mimořádně nepořádná. Takovej flegmatik a propadala a já nevím co všechno. Dneska to je člověk tak mimořádných schopností. Organizaček a všeho jiného. Neznám nikoho, kdo by uměl všecko tak hbitě zařídit a zorganizovat. Já nevím jestli jste slyšela o tom, že prodává remosky v Anglii. Jo? Tak ta byla úplně před krachem, ona i zachránila. Protože zařídila, že se prodávají teďka remosky v Anglii. Která sem vozí nespočet turistů. Jo? Každý rok. Jo? Tedka má něco, s nějakou školou hotelovou, nebo co. Takovou výměnnou akci. Tedka říkala, že přijede zase v dubnu, kvůli nějaký tý hotelový škole. Jo, oni pak přijedou k ní. Ať si lověk vzpomene na co chce, tak všecko zorganizuje. Zařídí. Neuvěřitelně schopná. Jo? No, tak to je taky taková dobrá kamarádka.

A: A kolik vás tam bylo, na tý škole?

B: Tak to vám nikdo nezodpoví. Protože, jedni přišli, druzí odešli. Že jo. Někdo odmaturoval, někdo zase třeba ten poslední rok, pokud tam měli rodiče, tak je vzali, aby aspoň se naučili pořádně anglicky. Tak je dali do anglický školy, že jo. Takže to nikdy se nedá říct přesně. Já bych to velmi zhruba odhadla, takových sto padesát. Ale velice zhruba. Jo? Takže to, říkám, nedá se to tak přesně určit.

A: A těch Wintonových dětí tam bylo kolik?

B: Tedka zrovna jsme o tom mluvili a někdo říkal, že to mohlo být takových pětadvacet procent. Jo? Pokud, to bych musela vzít seznam a asi nějak to dávat dohromady. No. Ale díky tomu, že jsme byli v tý škole, tak jsme o sobě věděli. Že jo. Ti co ve škole nebyli, ti se velmi těžko dohledávají teďka. Tak to zase vymyslel ten režisér Mináč, nějakou akci, v domnění, a řekla bych že správnou, že celá řada těchhle těch lidí potom, po válce, se odstěhovala do jižní Ameriky. Že tady nikoho neměli a ta jižní Amerika ta přijímala jak nacisty, tak ty co přežili koncentrák. Ti přijímali prostě každého. Takže je velmi dobře možný, že se tam nachází celá řada těch dětí.

A: A do Československa se vrátilo kolik dětí?

B: Tak počet vám neřeknu.

A: Tak zhruba tak, v procentech.

B: Nevím, nevím. Protože se vrátily nejenom jako ty Wintonovy děti, ale i ty co byli třeba s rodičema. Jo? Ale velká většina se potom buď ještě v šestačtyřicátým nebo v osmačtyřicátým a téměř zbytek v osmašedesátým pak zase někam, se vrátili. A dneska jsou, do slova a do písmene, po celým světě. Až v Tasmánii třeba.

A: Tak to máte známé všude.

B: Doslova, ano. Celá řada jich je v Izraeli, v Severní Americe, Kanada, pochopitelně Anglii. Zajímavý, že ne ve Francii. Tam je nějaký spolužák. Asi dva nebo tři. Ale z Wintonových dětí ne. Jo? No, a tady ještě tak do nedávna mohlo být takových patnáct, osmnáct. Bohužel celá řada už jich zemřela. Takže dnes jich tady je tak dvanáct, možná čtrnáct. Víc ne.

A: A většinou v Praze?

B: Jedna je v Českém Krumlově. Jeden v Kolíně. A jedna je v Zadní Třebáni. Jeden byl v Ostravě, ten už deset let nežije, ale jinak prostě z Prahy. No. Asi tak.

A: Co jste dělali třeba v té škole, když jste neměli školu?

B: Půjčili jsme si kolo a jezdili tam po těch kopcích. Tam je nádherná krajina. Překrásná. Obzvláště o víkendech. Ping-pong jsme tam hodně hráli. Tam bylo kousíček, to patřilo ještě k tomu areálu, jezero. Takže na takovou, já nevím, dvacetiminutovou procházku to bylo moc hezký. Kluci měli svoje fotbalové družstvo. My zase volejbal nebo házená. Dost tomu sportu jsme se věnovaly. No a každou sobotu večer byl nějaký program. Třeba se hrály hry. Někdy česká, někdy anglická. No, tak to se muselo nacvičovat. Že jo? Nebo nějaké kvízy. Tak někdo musel ty otázky dávat dohromady, že jo. Nebo diskusní, nějaké večer. Já nevím, rovnoprávnost žen. Nebo co budeme dělat až se vrátíme. Že jo. A takovéhle věci. Někdy to byl poslech gramofonových desek. Tancovačka. Všechno možný. Čili na řadu těchhle akcí bylo nutno se připravit. Že jo. Ne vždycky. Ale záleželo na věku. Že jo. Většinou to dělali ti starší.

A: Jo, jo. A - učili jste se hodně???????

B: Jo. Většinou jo. Měli jsme tam knihovnu, takže bylo možný si pučit nějaký knížky.

A: České nebo anglické?

B: Obojí. I slovenské. Jo? Samozřejmě, kolik těch knih mohlo být. Nebyly učebnice. Ty psali učitelé sami. Takže pro ně to musel být mimořádně náročný úkol. Ne, jenom, že nebyly učebnice, ale my jsme do tý školy přišli každý s naprosto jinými znalostmi. Jo? Protože dítě rychle se naučí, ale stejně rychle, nebo ještě rychleji zapomene. Takže z tý češtiny jsme toho mnoho zapomněli. A každej chodil do jiný anglický školy. Jo? Třeba já vím, že v tý třídě co jsem byla já, byla jedna dívka a já, co jsme neměli nikdy frančtinu. Protože ve všech anglických školách, těch trochu lepších, ta frančina byla a celá řada jich přijela přes Francii. Takže francouzsky uměli. Že jo. Uměli každý jinak i tu angličtinu. Dějepis, zeměpis, matematika. V každým předmětě jiná úroveň. Jo? Takže tohle skloubit nebylo jednoduchý. Nehledě na to, že jsme byli pubertáči, rodiče tam nebyli, že jo. Byla to

internátní škola. Ale zajímavý přes to všechno k žádným, takovýmhle, nemravnostem nedocházelo, jo. Že samozřejmě lumpárny že jsme dělali. To bez pochyby. Ale já myslím, že žádný takovýhle hrozné přestupky tam nebyly.

A: Co jste dělali za lumpárny?

B: No, já nevím. Schovávali něco kantorům. A, no, prostě to, co se běžně dělá. Asi tak nějak. Si moc nevzpomínám. Že jo?

A: A ti učitelé vám dělali i vychovatele, potom po škole? Nebo to nedělali?

B: To jsme měli sestry na to. No, učitelé taky. Měli službu. Že jo. No, a já si vzpomínám, že jsem si vysloužila dvojku z chování.

A: Jo?

B: No, protože na latinu jsme měli učitelku. Ten typ, strašně hodnej, ale neudrží si kázeň. Jo? A navíc ráčkovala. A když někdo neuměl slovíčko, tak ona vždycky „tak třikrát!“ což znamenalo třikrát napsat. Jo? No, pochopitelně já jsem slovíčka nikdy neuměla. Tak já rovnou: „Třikrát!“ Tak se naštvala a říká: „Ne, pětkrát!“. Tak já příště: „Třikrát nebo pětkrát?“. A ona: „Desetkrát!“. No, a takhle holt jsme se bavili, že jo.

A: Až z toho byla dvojka z chování.

B: No, přesně tak. Jo? Takže takové jsem byla dítě.

A: A ty židovské zvyky vás ještě držely ve škole?

B: Ne, ne, ty mě velmi rychle opustily. Tak jak rychle jsem je nabrala, tak mě zase opustily.

A: Pan Auerbach říkal, že tam byl i nějaký rabín.

B: Jo, byl. Ano. Byl. Rabín a katolický kněz a protestantský. Docela ten rabín Stránský pak jednu dobu byl vrchním rabínem v New Yorku. Už nežije samozřejmě. Jo, to jako. Ale to všechno bylo na bázi dobrovolnosti. Že jo. No.

A: A taky s vámi dělal nějaký program? Jako že by se taky zúčastnil rabín vašeho volejbalu nebo tak?

B: To si myslím, že ne. To si nevzpomínám. To ne. To vím, že tam jak bylo to jezírko, tak tam byl takovej domek, kam se jako dávaly ty lodky. A to bylo prázdný nějak v tu dobu. A asi tam ten katolický kněz měl to svoje náboženství nebo mše nebo co. Jo? A bylo tam taky mešní víno. No, co páni kluci neudělali? Nějak se tam dostali a to mešní víno vypili. No, tak průšvih velikej. ...

Kazeta č. 2, strana B:

B: ... A přece se snažil ten rabín o potrestání. Jo? A ten katolický kněz říká: „no, byla to klukovina, tak jako nechte to“. No, ten jako trval na přísném potrestání. A mezi jinými tam byl i Julius Sidon, což je nevlastní bratr současného rabína. Jo? A já myslím, že on to odskákal ale nevině. Já myslím, že on tam snad ani u toho nebyl, ale někdo něco prásk a jeho pak snad i, jestli, vyloučili nebo co.

To snad ne. To už nevím. Ale vím, že on to nějak odskákal. Tak takové běžné klukoviny se dělaly, že jo. Pak přišli maturovat letci. No, a hrdinové, ale před tou maturitou byli rozklepaní, jak já nevím co. Že. Jak bývá každéj. Tak oni taky. A v prvním patře, tam byla ředitelna, pak ten sekretář tam měl svoji kancelář. A všude na dveřích tam byly cedule a taky tam byl záchod. A co neudělali ti páni hoši, než že zaměnili ty cedule. A tam, kde byl ředitel dali, že tam je záchod. No. Takže teďka, když tam ti letci chtěli na záchod, no tak vrazili, že jo, dovnitř, a tam ředitel. A ten za stolem. Žádněj záchod, že jo. No. Tak zase jako velkej průšvih. „Kdo to udělal?!“ Tak takovýhle běžný věci, který se na školách dělaly, tak to se dělalo tam taky. Že jo.

A: A nejmladší děti byly jak staré?

B: No, takhle. Tam byly české jesle, školka, obecní škola, střední škola.

A: Taky v tom areálu?

B: Ne, ne, ne. Jesle, školka, ty byla někde úplně jinde. A ta obecní škola, ty byla v tak zvané Meisenhall. Což bylo kousek od toho, kde původně byly ta střední škola, a když my jsme se přestěhovali, tak oni šli, myslím i tam, částečně, a to bylo pak už dost daleko. Že jo. My jsme pak byli v tom Welsu a oni byli, to bylo západní Anglie. Kousek. No. Tak ti pak byli tam. Ale společně jsme nebyli. To byly vždycky jiné budovy. Ze začátku ta obecná a střední škola nebyly daleko od sebe, ale byly to jiné budovy. Chodil tam dnešní senátor Outrata. Ten chodil snad do první třídy, tam. Bývalý velvyslanec v Londýně Pavel Seichter. Taky tam chodil. A taky jenom do první třídy. Že byli malinký, že jo. Ti tam měli rodiče. Jo? Takže asi takhle. Já si jdu ještě pro nějakou vodu. Nechcete taky?

A: Já ještě pořád mám ten čaj. Děkuju. Tak já zase popřemýšlím nad otázkama.

B: Dobře. Jen papejte.

A: Když povídáte tak já tady nechci žvýkat, do toho. Měli jste nějaké informace o tom co se děje doma?

B: No, myslím, že to bylo kolem roku 1944. Se objevilo něco v novinách o krutostech v koncentračních táborech. Jo? Tak to se k nám taky dostalo. Ale, asi mládí má určitej takovej ochranný filtr. Protože já jsem si nepřipustila, že něco takového by se mohlo týkat mých rodičů. Ani jsem si nebyla jistá, že jsou v koncentračním táboře. Že jo. Ani to jsem s jistotou nevěděla. Tak to ano. Ale sami Angličané tomu nechtěli nějak ani moc věřit. Že jo. O tom byly určité pochybnosti. Ze začátku. No, a v roce 1945, já si na to tolik nepamatuju, ale jiní ano, že po válce už teda přišly do školy dlouhé seznamy lidí, kteří přežili. A jak každý nad tím stál a hledal někoho. Já si na to nějak nepamatuju. Ale řada jako mých spolužáků ano. Jo?

A: A jako to byly seznamy lidí, kteří přežili a vrátili se do Prahy?

B: No, já nevím, kam se vrátili, ale přežili. Jo? Víam, že ta moje nejlepší kamarádka Věra Diamantová. Ta dostala zprávu, nějaký telegram, že maminka a teta přežili. A všichni jsme se s ní nesmírně radovali. Že jo. Jsme se těšili s ní. No a asi měsíc na to, dostala další zprávu, že maminka zemřela na tyfus. Jo? Tohle, to byla zpráva, konec dubna, začátkem května. A ona zemřela 10.května. Prostě na pochodu smrti. To měla. A to už zemřela tý svý sestře v náručí. Čili tetě tý

Věra. Ta teta přežila teda. Já ji znala a já jsem snad u nikoho neviděla tak hluboký smutek v očích po celou tu dobu. Se s tím prostě nedovedla vypořádat. Ona byla jediná co přežila. Že jo. A ta sestra její jí zemřela takhle v náručí.

A: A ona se teda potom starala o tu Věru?

B: Jo. Jo. No, spíš obráceně. Věra o ni. Jo. Jo. To byl tak zdcenej člověk, zničenej. Takže tohle to tak nějak postupně. A myslím, že každý z nás celý léta doufal, že se někdo někde objeví. Že jo. Protože celá řada těch lidí, co přežila koncentrák třeba se ani nevrátila do Prahy a rovnou jeli, já nevím, do Izraele nebo do Ameriky. Nebo někam. Že jo. Tak jsme si po celou dobu dělali iluze, ale myslím, že nikomu se nenaplnily.

A: A vy jste se to dozvěděla jak, co se stalo s vašima?

B: No, v podstatě sestra to všechno zjišťovala. Jo. Ta se vrátila hned v červnu 1945. Já po tom, nás repatriovala škola, tak my jsme se vrátili koncem srpna 1945. No a to už jako věděla, že zatím nikdo nepřežil. Což neznamenal, že by se někdo třeba pozděj neobjevil. No, bohužel, neobjevil. Že jo. Protože i ti kdo přežili a měli někde někoho tak taky je hledali. Že jo. Se snažili. Protože byly místa, jako u Hybernů, že jo, kde byly dlouhatánský seznamy těch, kdo přežili. A u toho přišpendlený cedulky „Jsem na živu“ a, já nevím, „Franto, ozvi se mi na tu a tu adresu“ třeba. Jo? Takže tímto způsobem lidi se hledali. Každou chvíli v rozhlase byly nějaký výzvy, že jo. Těch způsoby bylo spousta. Někdy někde se našli lidi, ale spíš častěji ne než jo. Protože. Manželova matka třeba přežila. Že jo. No, tak každej dal ihned vědět kam to bylo jen trochu možný. Že se setkali pak. Protože myslím, že taky byla určitá místa, kam převáželi ty lidi co přežili. Do nějakých, já nevím, domovů nebo něco podobnýho. Že jo. A i třeba my, co jsme se vrátili z Anglie, když tady nikoho neměli, no tak taky. Do takových domovů a když jim nebylo ještě šestnáct, tak je dali do sirotčince. Moje sestra chodila dennodenně pěšky, protože nic nejezdilo od konečný, myslím to byla jedenáctka tenkrát, z Liboce na letiště, aby mě prostě nepropásla. Jo? Aby mě někam nestrčili a ona nevěděla kam, a já zas nevěděla kde ji hledat. Že jo. Tak dennodenně chodila a to už byla v jiným stavu. Akorát ten pátek, než já jsem přijela, přiletěla ta moje nastávající švagrová, což ale tehdy nikdo nevěděl, že jo, ale sestra ji znala. A ta jí řekla, že přiletím v pondělí. Tak tu sobotu a neděli než jsem přiletěla nebyla. Jo? Ale, říkám, aby mě, prostě, neprošvihla. Jo? Takže jinak by se byli těžko hledali, ti lidi. No. Říkám, ty dali do nějakýho domova. A teďka když nám bylo sedmnáct, že jo. A teďka najednou, celou dobu se vždycky o nás někdo staral, buď v tý rodině nebo v tý škole. Že? A teďka najednou, kde seženeš peníze, kdo ti bude dávat podporu, nějaký potravinový lístky, do jaký školy mám jít, že jo. Dokončit aspoň tu maturitu. A takovýhle věci. No, a nikdo nikomu nic neřek. Nikdo neporadil. Jo? Jenom je tam strčili někam a starej se. Jo? A v podstatě ti lidi, co přežili, taky. Jo? Chápu, byl konec války, takže každej měl hlavu jak škopek. Ale že by úřady byly nějak vstřícný, jestli k těm, co přežili nebo i k nám dětem, nějak myslím, že dvakrát nikolivěk. Že spíš každej se staral co se dá urvat. Z bytů po němcích, a kdekoliv jinde. Že jo. To jako na to byli velice bystří. A my co jsme žili v Anglii a zvyklí na skutečnou poctivost, tak to nám vůbec nepřišlo. Jo? Tohle to. Takže trvalo hezky dlouho, než nám byl přidělen nějaký byt. Cokoliv. Že jo. I když švagr jako zahraniční voják na to měl přednostní právo.

A: Takže to jste potom bydlela u sestry?

B: Jo. Ale nejprv, asi tak ty první, já nevím, čtyři měsíce, prostě kdokoliv známej, neznámej měl volnou postel a nechal mě tam přespat. No. No a pak konečně, že jo. Se švagrem. To byla dvougarsonka, i když pěkná. No, ale sestra, jak říkám, těhotná, švagr a jeho sestra se vracela ze Švédska, takže jsme tam byli čtyři dospělí. Jo? No, ta se brzo odstěhovala do nějakýho podnájmu, pak. Že jo. No a pak se narodilo mimino. Ale pak byl problém vůbec najít postel, na kterou si lehnout. Čím se přikrýt. Nějakej talíř, hrnec. No, v obchodech nic nebylo, že jo. To opravdu byly těžký doby. Tohle to. Každěj přesvědčenej, když jsme byli v Anglii, co všechno jsme si nepřivezli. No, někteří na tom byli finančně líp. Jo? Já určitě ne. A moje sestra taktěž ne. Že jo. Takže my jsme měli opravdu jenom to nejnужnější.

A: A peníze jste měli jenom ten sirotčí důchod teda?

B: No, já jsem pak dávala nějaký hodiny angličtiny, abych měla ještě něco. Že jo. Protože ten sirotčí důchod jsem nechala sestře jako na živobytí. Což bylo jak nic. No. Takže. Jak říkám, ono se ani za ty peníze v podstatě nic nedalo koupit. Ale aspoň na tu tramvaj abych měla a podobně. No. Tak to rozhodně snadný nebylo.

A: To musel být hrozně velký šok, vrátit se z té Anglie sem po válce.

B: Ano, to jo. Člověk by si řekl války, že jo. Samozřejmě to je hrůza. Tak ty hrůzy války snad docházely až o mnoho let později. Ale tohle to bylo nesrovnatelně horší. No, a pak ty padesátý léta, to bylo ještě, to tomu dalo korunu. Jsme museli z Prahy pryč. A manžel dělal jako slévač, on byl tedy vyučenej slévač, to je pravda. Ale i tak, ani to nestačilo. V roce 1953, když byla měnová reforma, tak ho potom vyhodili, na hodinu. Jako nespolehlivej.

A: Za měnové reformy?

B: Jo.

A: Jak to?

B: Ostatní všichni stávkovali. Jo? A on ne. Ostatní zůstali. Jeho vylili. No, proč? Protože byl žid a byl v západní armádě. To jako nepotřeboval nikdo nikomu vysvětlovat, že jo. I když to nebylo takhle úředně řečeno. No. Takže pak šel do dolů. No, to odnesl pak zdravotně. Že měl vředy, dost dlouho byl doma. Samozřejmě jsme se snažili vehementně se dostat zpět do Prahy, což nešlo, protože byt vám nedali, když nemáte zaměstnání. Zaměstnání vám nedali, když nemáte trvalý bydliště. No, jak za feudalismu. Že jo? Tak to byl takovej začarovanej kruh. No. Tak až pak, že tchýně tam měla garsonku, tak se tam přihlásil. A dostal zaměstnání. No, bohužel zemřela brzo. No, alespoň nám zůstala ta garsonka, kterou se nám později podařilo vyměnit za něco většího. Takže jsme se tím způsobem dostali zpět do Prahy. Už se nám „dýchalo“ trochu líp.

A: Jo a víte teda nějak jaké byly ty osudy vaší rodiny od té doby co šli do Terezína?

B: No, v podstatě ne. Byli v Terezíně. No a pak.

A: A nesetkala jste se s někým třeba kdo by je znal a kdo přežil?

B: Sestra s někým, ale myslím, že nic moc se nedozvěděla. Jo? Jestli to je pravda nebo ne. Ale někde jsem se, ale i tohle četla, že slibovali. Tatínek šel 28.zářím a ty ženy nebrali. Jo? A ty zoufale

chtěly za tím manželem. Protože nikdo nevěděl kam. Jo? Jenom věděli, že to bude ještě horší jak Terezín. Jo? Ale že to jsou v podstatě vyhlazovací tábory, to v Terezíně se nevědělo. Takže všichni chtěli sebou, nebo za nima, takže skutečně maminka šla 1.října. Ale to už zřejmě už nežili. Jo? Takže to jsem někde se i doslechla. Ale taky někdo, údajně snad, řekl sestře. Protože, nevím kdy, ale každopádně v lednu 1945, se dostalo snad čtyřicet, padesát lidí do Švýcarska. Moje tchýně byla mezi nimi. Jo? Prý to někdo, byla možnost, že maminka taky by tam se dostala. A ona že ne, že chce za tatínkem. Jestli to je pravda nebo ne. To se nikdy nedozvím. Ale víc jako zpráv, to jsme neměli. Že jo. Asi tak.

A: A s vaším manželem jste se seznámila kdy?

B: Čtyři dny před odjezdem z Anglie. A sice právě švagrová, tedy budoucí švagrová, že jo. Ta měla, kolik tehdy, jestli desetiměsíční miminko. A ti co byli v tý československý armádě, ti už byli tady. A dostali týdenní dovolenou, kdo chce jako ještě do Anglie. Protože tam měli třeba rodiny nebo jiné známé, příbuzné. Že si chtějí dát do pořádku svoje věci. Tak mohli jet. Tak on přijel do Anglie zpátky z Prahy. A právě šel z švagrovou a tam jsem já ho uviděla. Pro mě to byla lásky na první pohled. Ale on měl nějakou Angličanku tam. Tak ji chtěl přemluvit. Ale ta se nedala. A říkal, že jde švagrovou jako doprovodit a že se hned vrátí. No, já jsem čekala, čekala. Nedočkala jsem se. Pak jsem se dozvěděla, že přijel až asi v sedm hodin ráno a hned zase jel dál někam. No až pak v Praze jsme se zase setkali.

A: A kdy jste se vzali?

B: V dubnu 1948.

A: A vy jste potom nastoupila ještě do školy tady?

B: Ano. Ano. Já si ještě dodělala poslední dva ročníky gymnázia.

A: Na vysokou jste se hlásila?

B: Na vysokou jsem šla. Protože tehdy otvírali pedagogickou fakultu, obor mateřské školy. Já sice dětičky měla ráda, ale abych šla na první nebo jinej stupeň, tak jsem si řekla, že kdyby měl někdo zlobit tak, jak já zlobila tu latinářku, tak jsem si řekla „tak to teda ne“. Tak jsem šla, jak říkám na ty mateřské školy, protože to bylo jenom na jeden rok, tehdy. No, a už jsem jako věděla, že mám vážnou známost, tak že budou v brzku vdavky. A jako jsem byla natolik sebekritická, že vysloveně studijní typ nejsem. Tak jsem šla jenom na tohle to, což bylo ukončeno státnicí. No. Pak ještě dálkově jsem si dodělala na první stupeň. No.

A: A manžel teda za války dělal co?

B: No, vojáka.

A: Celou dobu?

B: Ne, on když přišel, tak dělal v nějaký továrně.

A: Do Anglie emigroval?

B: Jo. Přes Polsko.

A: A sám nebo ještě s někým?

B: S bratrem.

A: A pak vstoupil do RAF?

B: Ne. On byl voják, ne letec.

A: Jo. Jo.

B: Do armády. Myslím, že to bylo v listopadu 1941.

A: A kde bojoval?

B: No, tak byli všichni, že jo, nejprve v Anglii a pak hned jak se nalodili v roce 1944, tak u Dunkerque. Francie, Dunkerque a tam.

A: Ještě jste říkala, že jste vyprávěli v tom internátě, co budete dělat po válce. Co jste myslela, že budete dělat po válce?

B: No, tak mě bylo jasné, že v sedmnácti letech toho moc nedokážu, že jo. Ale myslím, že představu jsem žádnou neměla. Ne. Ne.

A: A když jste byla malá, měla jste představu co budete dělat?

B: Ne. Ne. Ne. Já jsem to nevěděla ani když jsem odmaturovala. Já věděla co nechci.

A: A co?

B: Medicínu, práva, kantořinu. Tak, odříkávaného chleba největší krajíc, jak se říká. Že jo? To byl taky důvod, proč jsem šla na ty mateřinky. Jo? A byl to hodně tvrdý chleba.

A: A proč jste se rozhodla zůstat tady? Neuvažovali jste o tom emigrovat?

B: Tak v roce 1948 rozhodně ne. Protože to jsem se zrovna vdala. Že jo. A nějak nám to nedošlo. Nebo nechtěli jsme. Já jsem pak velmi silně o tom uvažovala v roce 1968. Ale protože já jsem typ, který nejprv něco udělá, nebo řekne, a pak teprve přemýšlí. Tak jsem si říkala, tohle je příliš závažná věc. Kdežto manžel ten byl vždycky takový velice rozvážný. A všechno si důkladně promyslel. Tak jsem to rozhodnutí nechala na něm. Tak dlouho uvažoval. A nakonec řekl ne. Druhou emigraci ne. Mě bylo čtyřicet, jemu osmačtyřicet. V tom osmašedesátém zrovna jsem tam měla, jsme tam měli, kluka. Tomu bylo devatenáct. A ten řekl „v žádném případě, když vy zůstanete tady, já se vrátím domů“. Jo? Holce patnáct. A v podstatě naše kvalifikace byla, že oba jsme znali ten jazyk, což by bylo usnadnilo začátky, ale živobytí s tím člověk neudělá. A hlavně ne v těch letech. Dobře, udělali jiní, ale bylo to jako riziko. Jo? Takže nakonec jsme rozhodli že ne.

A: A vaše sestra tady zůstala taky, taky neemigrovali?

B: Ne. Ne.

A: A jak to potom, se odvíjel váš život dál? Po válce?

B: Po válce, no, tak jak jsem říkala. Odmaturovala jsem, šla jsem na vysokou ještě. Taky jsem se provdala. Pak jsem asi rok učila na tý mateřský škole. Pak se mi narodilo dítě. No, v padesátých, jednapadesátým roce manžela vyhodili ze zaměstnání.

A: Za to že byl žid?

B: No, více méně. Jo. On dělal tehdy na ministerstvu zahraničního obchodu. Jo. Tak řečeno to nebylo, že jo, ale spoustu lidí tam vyházeli tehdy. Že jo. To ještě mohl být rád, že ho nezavřeli. A teďka my jsme pak bydleli se sestrou a byli jsme domluveni. Zkrátka, my jsme měli zažádáno o první družstvo, které tehdy bylo. Tak zvaná Solidarita. A když ty byty přidělovali, tak nám to oznámení poslali na špatnou adresu, takže jsme ten byt nikdy nedostali. Jo? No, takže jsme o to přišli. Takže jsme neměli kde bydlet. Ten byl bez zaměstnání, že jo? No a tehdy taky byla tak zvaná akce 77 tisíc do výroby. Což bylo maskování, aby právě tady tyhle nepohodlné lidi dostali do fabrik. Že jo. Tyhle intelektuály. No, takže manžel nastoupila to tak zvaných „Stalinových závodů“, dneska „Chemické závody Litvínov“. Tam jsme dostali dočasně byt v Teplicích. Pak v Litvínově. No, takže jsme se přestěhovali tam, tam se taky narodila dcera. No a po tý měnový reformě, jak jsem říkala, ve třiapadesátým, ho vyhodili na hodinu z fabriky. Takže šel do dolů. A to záhy, jako, pak měl žaludeční vředy. A s tím byl každou chvíli doma. Až tam se vyskytl jeden velice slušnej člověk, který mu pomohl, že začal pracovat v „Báňských stavbách“. Takže tam částečně. A jak jsem říkala naše stálá snaha byla, se dostat do Prahy. Tak to už jsem říkala. Že jo? Takže ze začátku bydlel s matkou. No a pracoval jako redaktor v „Sentinelu“, což byla státní nakladatelství technické literatury. Takže tam pracoval. Překládal a tak dále. Pak byl na „volný noze“, překládal. Pak jednu krátkou dobu dělal v No, prostě věnoval se překladům, že jo. No a já sem potom, když jsme se přestěhovali do Prahy, tak jsem začala pracovat v Artii. Taky tak zvaný tisk ve mzdě, což bylo zaměstnání, které se mě zamlouvalo asi nejvíce. Jenomže jsem tam zůstala pouze šest let. Pak se ze mě taky stala „persona non grata“. Po okupaci, že jo jsem dostala taky vyhazov. No, takže jsem hledala, kde zakotvit. No, takže pravděpodobně jediný, nebo aspoň jediný co jsem našla, bylo na plicní klinice ve Veleslavíně, kde jsem dělala od překladů vědeckých článků až po, že jsem chodila na poštu. Prostě děvečka pro všechno. Že jo. No, a pak manžel onemocněl. Takže úvěrem, když jsem mohla, jsem šla do důchodu, abych se o něj starala. Bohužel to bylo jenom pár měsíců. Pak zemřel. No a po jeho smrti jsem v podstatě začala učit angličtinu. V podnicích a ty kurzy. A dělám to dodnes. V případě ještě teďka chodím spolu ještě, buď s panem režisérem nebo někým jiným, tím Mináčem, po školách, kde se jim ukazuje ten film „Síla lidskosti“. No a já jim pak povídám svoje zážitky a pocity a tak dále. Takže mám takovej pocit, že aspoň malinko splácím dluh.

A: A vy jste se to jak dozvěděla o tom, že to organizoval Winton?

B: Když to v Anglii jako vyšlo na povrch. Tak ta Věra, moje kamarádka, nějak mi o tom psala nebo říkala. Ale každopádně měla tu videokazetu. Co bylo v Anglii ten pořad. Přijela s tím do Prahy. No, tady se nás několik sešlo a podívali jsme se na to. No a byla u toho moje dcera i můj vnuk. A ke své hanbě musím přiznat, že jím došlo víc než mě, vlastně co to všechno obsahovalo, obsahuje, o čem to je. Protože mému vnukovi zrovna bylo jedenáct, tak jako mě, když jsem odjížděla. Jo? A ačkoliv tehdy ještě anglicky neuměl, tak takhle mu kanuly slzy a plakal, protože, říkám, pochopil. Že jo. A moje dcera taktéž. Jo? Že to se týkalo hodně dětí, ve věku jak je její syn. Že jo. No, a pak v devadesátým roce, jsme měli sraz naší školy ve Welsu. A tam pan Winton přijel.

A: Jo?

B: Ano. Takže tam jsem ho poznala poprvé. A shodou okolností on bydlí velice blízko právě tý Věry. Takže kdykoliv jsem v Anglii, tak vždycky se vídáme. Že jo. Buď u něj, nebo u tý Věry. Nebo obojí. Že jo? No, takže je to kouzelný pán, kterému bude v květnu devadesát sedm. Nesmírně duševně čiperný, aktivní. Neuvěřitelný. A snad přijede v květnu do Prahy.

A: A máte nějaký program? Nebo jenom tak?

B: No, pan režisér Mináč chce ještě dělat takovej nějakej další kus filmu právě. Děti Wintona. A různý, prostě, ještě takový ukončení, řekněme, k tomu. Jo? Tak. Jednak a jednak takovej nějakej sraz nově nalezených jeho dětí. Protože pár se jich našlo. Tak v rámci toho by chtěl ještě něco dát dohromady.

A: Takže ještě pořád se ještě v tom pátrá?

B: Jo. Takhle. On angažoval jednu školu. A sice škola Mezinárodních vztahů. Jedna je diplomatická část, jedna Public Relations. No a několik těch studentů se tam o to velice zajímalo a dělají tak zvané detektivy, přes ty krajanské spolky a ambasády leckde. A prostě takhle přes internet. Vyhledávají. Protože celá řada lidí ani neví, jak se dostali do Anglie a pak takhle dál. Jo? Obzvlášť ti, co byli úplně malí. Že jo?

A: Byla jste někdy v komunistické straně? Nebo tak?

B: Byla. Ke své hanbě.

A: A kdy jste vstoupila?

B: V roce 1948. Ne, v roce 1946. 1946 ano. To mě bylo jen tak, tak osmnáct. Ano. Ale jak jsem říkala. Sestra byla dost levicově zaměřená. Čili ta už v Anglii vlastně vstoupila. A já byla hodně pod jejím vlivem. Ale spousta lidí jako opravdu poctivě, upřímně věřila. Že jo? Takže jsme se domnívali, že nám pomůžou zachránit. Bohužel tomu tak nebylo.

A: A třeba rok 1948, ten vás nějak ne to?

B: Až později. Až ty důsledky když se začínaly ozývat, že jo. Protože celá řada našich známých právě z Anglie, že jo, ti byli pozavíráni a tak dále. Že jo. Takže pak se nám začínaly teprve otevírat oči. Ale z toho rozjetého vlaku nešlo vyskočit. Takže až po tom roce 1968. že jo. To jsou ty osudové chyby.

A: A měla jste z toho nějaké vy, problémy, že jste židovského původu a že to, že jste byla v té Anglii?

B: No, jak jsem říkala. Nikdo mi to do očí neřek. Že jo. Ale taky kolem toho šestapadesátýho, myslím, taky. Že jo. Taky takové různé nepříjemnosti, že jo. Taky to bylo jako. A když mě vyhodili z Artie, tak taktéž. Že jo. Jedno s druhým. Oni vám to do očí neřeknou. Tohle to. To nějak vyplývalo ze situace.

A: A ten šedesátý osmy rok, tak to jste vnímala jak? Třeba tu okupaci? Nebo kde jste byla?

B: V Praze. Nebo vlastně konkrétně jsme nebyli v Praze. My jsme byli na dovolené. A syn byl v Anglii.

A: A co tam dělal?

B: Na brigádě. Co by? Se učit anglicky, samozřejmě. Že jo. Ale dostal tam povolení pracovat, což bylo výjimečný. A přijel jeden jeho kamarád z Francie. A nějak protože, takže, my jsme byli někde za Chrudimí, já už nevím kde to je přesně. Tak tam v těch místech. A prostě jsme se domluvili, že dcera s tím hochem pojedou do Prahy. Protože on chtěl do Prahy. Že jo. Se podívat. Tak že jo. Tak ráno, brzo, manžel je posadil na autobus a přišel zpátky. A přišel zpátky: „okupovali nás Rusové“. Já povídám „a tos je pustil jako do toho autobusu?“. Ten kluk mluvil jenom francouzsky, Věra jenom česky. No, jak se domluvili, nevím. No, ale přijeli na Florenc. Teď se všude střílelo. No, to bylo dobrodružství. No a my okamžitě sedli na první dopravní prostředek a nějak jsme jeli do Prahy. Že jo. No, tanky všude, že jo, střílelo se. Doprava nefungovala, nic. No a teď, sestra měla kluka na Slovensku někde. Tak taky celá nervózní, kde je, jak je. Mobily neexistovaly tehdy, že jo. No, takže bylo to víc jak dobrodružné. No, ten první rok celkem ještě šlo. Že jo. To ještě byla ta eufórie, jo, toho Pražského jara. Horší to bylo potom v devětašedesátém. To už pak začalo přituhovat. A dost. Takže když to odskákal manžel v těch padesátých letech, já zas v těch šedesátých. Jak jsem říkala, když mě vyhodili z tý Artie, tak jsem říkala nějakému soudruhovi. Jsem říkala: „No, v čtyřiačtyřicátém roce, moji rodiče šli do plynu za to. V padesátých letech, můj manžel dostal vyhazov na hodinu. A když teďka já dostávám výpověď a mám jedenáctiměsíční výpověď.“. Že jo, jsem říkala: „to je ohromnej pokrok, to moje děti mají ještě větší naději“. No jo. Takže.

A: Tak mi ještě řekněte o vašich dětech?

B: O mých dětech?

A: No.

B: Děti asi jako každé jiné. Jo? Asi si přehodili role. Kluk byl vždycky hodnej, mírnej. Kdežto ta holky, holka vždycky byla taková ta uličnice. Jak to někdy bývá. No, Jirka vystudoval slaboproud. No, byl zaměstnaněj nejdříve v Adipně. A pak, jak se to jmenovalo, nějakěj ústav obráběcích strojů. No a nějak krátce po Sametové revoluci dal výpověď a od té doby je na volné noze a překládá, hlavně technické překlady dělá. No a dcera, ta jako dost toho prostonala. Ta měla takové drobné chřipky, pak bronchitidy. A který měla i třikrát do měsíce. Takže jsme ji nechali opakovat, myslím sedmou třídu, protože skoro nebyla ve škole. Pak šla na střední. A to půl roku jakž, takž. Pak druhou půl roku dělala externě, protože pořád nemocná. V třetím ročníku chodila snad jenom dva týdny do školy. Pak dostala revma. Byla, já nevím v koliky, nemocnicích. No, odmaturovala, že jo. Chtěla na vysokou, tak díky, právě, mým průšvihům se nedostala. A krátkou dobu dělala v tý prodejně Sentinelu. A, kolik, ve dvaadvaceti se pak provdala. Pak měla kluka. No a začala dělat u rentgenu a je u toho pořád.

A: A co je bavilo třeba, když byli malí?

B: No tak, Věra, ta hlavně cvičit, cvičit. Ta dělala, závodně i, gymnastiku. A Jirka, no ten dodnes miluje lyžování. Do čtrnácti, do patnácti náruživě četl. Od té doby konec. To už ho nějak tolik nebavilo. A no, co jinak. Tak bych řekla od všeho kousek. Asi tak. Oba mají svoje zdravotní problémy. Tak to je taky. Nemůžou udělat vždycky všechno co by chtěli, jak chtěli. Asi tak.

A: Kam jste třeba jezdili na dovolené, když byli ještě mladší?

B: No, tak to hlavně záleželo na finančních možnostech. A to byly velmi omezené. No, tak vím, že jsme párkrát byli někde u Ohře, což byla nějaká podniková, taková velice primitivně vybavená, boudička. Tam jsme byli. Pak jsme byli někdy někde u Lipverdy, na severu Čech. V Jevanech jednou, dvakrát. Jak se kde, co naskytlo.

A: A do zahraničí jste jezdili?

B: No, tehdy to nešlo. Když byli malí.

A: Ani nějaký to Bulharsko, nebo tak?

B: No, to jsme byli až někdy v sedmdesátých letech. Dřív to jako nešlo. Nejprve Rumunsko, pak Bulharsko. Bylo to všechno omezené. Jednak možnostmi a jednak finance. Ta nějak nikdy nepřebývaly.

A: A kdy jste se poprvé podívala nějak víc na Západ?

B: To bylo v osmašedesátém. Nejprve jel Jirka v šestašedesátém. To jel na tak zvané „Fruit picking“. A šedesát sedm jel manžel, já šedesát osm a Věra šedesát devět. Jo? No a pak byl konec, že jo. No a pak jsme jeli s manželem spolu, na příslib, jsme zázračně dostali, sedmdesát šest. A v osmdesátém to bylo na pozvání, ale tu už byl manžel nemocnej. No a to bylo, více méně, takový sbohem se švagrem. Ten žil v Americe a oni přijeli do Anglie, takže, aby se ještě viděli. No, manžel to nevěděl, že jo, do té míry. Ale my jsme to věděli. No. A já jsem pak v pětaosmdesátém roce, jsme měli první sraz naší školy, po čtyřiceti letech. Takže to jsem byla. Což bylo opravdu úplně fantastický. Neuvěřitelný. I když po čtyřiceti letech máte pocit, že to jsou spíš čtyři týdny, co jste se neviděla s těmi lidmi. A s kým jsme se přátelili tehdy, tak znovu se to navázalo, to přátelství. To, kdo to nezažil, tak těžko pochopí, ty dojmy. To byl neuvěřitelný zážitek. To bylo překrásný.

A: A jinak udržovala jste s někým kontakt?

B: No, tak s tou Věrou, tu, tam. Pokud to šlo. Protože ona sem jezdila za tou tetou. Že jo? A, když byl Jirka, šedesát šest, šedesát osm. Tak byl u ní. Věrka taky. Jo? Tak s tou ponejvíc. No a hlavně potom v pětaosmdesátém, když se jako znova navázaly kontakty, tak od té doby s celou řadou, zase. No. Velice mnoho. Takže, říkám, můžeme říct, že máme přátele po celém světě.

A: Tak můžete jezdit, všude si na výlety a cestovat.

B: No, bohužel i to cestování něco stojí, že jo. Já vím, že když jsem byla poprvé v Americe. Tak já byla na tom východním pobřeží. No, tak to bylo neuvěřitelný je tam vidět, zase ty lidi. To bylo opravdu nádherný. Když každej je taky rád, že vás vidí. A měla jste pocit, že neobtěžujete nikde. Naopak. Jo? Že jste opravdu mezi dobrými přáteli. Kteří se snažili mi ukázat co se dalo. Že jo. Věnovali čas a všecko. Nesmírně příjemní. No. Tak to byly takovýhle milé zážitky.

A: No, a vaše děti jste třeba nějak vychovávali k tomu židovství?

B: No, nikolivěk vědomě. Oni vědí, že jsou židovského původu. Žádný nějaký ty židovské svátky nebo co, jsme nedrželi. Že jo. Vědí, že existují. Za totality Věra chodívala tam mezi tu mládež, tak zvané „děti Majzlovky“. Že jo. Bohužel po převratu se to hodně změnilo, takže už tam přestala chodit.

A: Jak se to změnilo?

B: No, už tam začala chodit jiná parta lidí, že jo. Už to nebylo ono.

A: A co to bylo přesně? Ty „děti Majzlovky“.

B: To byla mládež, právě která, mladí lidé, kteří se hlásili k židovství. A prostě takhle spontánně nějak se stýkali, že jo. Pobavit, popovídat, že jo. Třeba i na nějaký ty svátky, já nevím, tu chanuku. Ne kvůli, že by byli nějaký pobožný, to určitě ne. V žádném případě. Prostě z přátelského ducha. A tak nějak. No.

A: A její manžel je taky žid?

B: Ne, ona je rozvedená. Ale tak čtvrt. Její tchýně, ta už nežije teda, ta byla polo. Ale on má velké pochopení jako pro židovskou otázku. Velice.

A: A z té manželovy rodiny vlastně přežil válku kdo?

B: Jenom matka.

A: Jenom matka? A bratr teda.

B: Jo. Bratr byl taky v Anglii. A jeden bratranec, kterej pak emigroval do Izraele. Jo a jedna sestřenice, ale ta byla taky za války v Anglii. Vlastně celá ta rodina, i ti rodiče.

A: A ta matka byla kde jeho?

B: V Terezíně.

A: Jenom v Terezíně?

B: Jo. A ten bratranec jeden, ten myslím byl i v Osvětimi.

A: A osmdesátý devátý rok jste jak prožívala?

B: No, ve velké eufórii asi jako každéj jinej. Že jo? To jsem s Honzou, tehdy čtrnáctiletý vnuk, každý den chodili na Václavské náměstí. Dcera byla nějak nemocná. No samozřejmě asi jako každý, obrovský iluze. Který se mnohým z nás rozplynuly do značné míry, ale zaplať pánbůh i za to, co z toho vzešlo. Že jo? To byl ten největší klad toho všeho. Ten režim byl svržený. A doufejme, že se nikdy nevrátí.

A: Ale preference jim rostou.

B: Ano. Bohužel, rostou hodně. Ale i tak nevěřím, že by se doslova vrátil ten režim co byl. Ne v tý míře.

Kazeta 3, strana A

B: Kde jsem bydlela, tak já odhaduji, že mi mohlo být tak.. něco mezi osmi a deseti.

A: To je před tou vilou tam?

B: Ano, na Vinohradech.

A: A nevíte, kdo to fotil?

B: To nevím, to nemám tušení.

A: Tak tohle, dvojka.

B: Tohle, podle toho jsem byla vybraná do toho transportu, to se posílalo, jo. Tohle, jestli se nemýlím, tak to bylo tak braný snad ve škole někde. Čtvrtá třída.

A: To je ta škola ještě česká tady?

B: Česká, samozřejmě. Tohle je tak přibližně ještě ze stejné doby, to mi mohlo být tak tři, čtyři roky, a tady jsem se sestrou.

A: Já bych teda ještě potřebovala nějaké fotografie Vašich rodičů.

B: To já strašně nerada dávám z ruky.

A: No, já Vám věřím.

B: Tohle, no, to samozřejmě originál je jeden jedinej... tohle. Možná, že mám fotokopii otce, to nevím, musím se podívat.

A: A kdybychom tam zašly společně za tím pánem, co to scanuje, že by to udělal na počkání?

B: No, tak jedině tak. A to je třeba?

A: No, oni to tam chtěou.

B: Jedině tak. Protože i tohle dávám velmi nerada z ruky. To se přiznám.

A: Tak já nevím, kdy by se Vám to tak nějak hodilo?

B: Tedka přes ty svátky asi nefungujete, vidíte?

A: Já tady budu, já klidně, ale zase nevím, jestli on pracuje, protože to je u něho v práci.

B: To jako by bylo tak nejvhodnější. Pondělí vidím na zubaře, ale možná, že v pondělí odpoledne...

A: Tak já se s ním dohodnu, jestli vůbec on bude v té práci teda.

B: No. Ve středu odpoledne to určitě ne, to učím. Jinak zatím nevím. Tak se domluvte a dejte mi vědět.

A: Dobře.

B: A to byste mi pak při tom vrátila.

A: Anebo možná, ono je to zbytečné, že bychom to pak udělaly všechno zaráz.

B: Jo, takhle, tak to jo.

A: Tím pádem byste to Vy měla pořád u sebe.

B: Jo, to jo, dobře.

A: A který jste dělala?

B: Jé, to už Vám nepovím. Já vím, že jsem dělala, a to už je hodně let, taky z obce, jak ona se jmenuje... Dvě ženy to dělaly... Víím, že jsem za ní byla, ne ve Střešovicích, v Břevnově, někde tam... jak ona se jmenuje?

A: Hyndráková, není to?

B: Jo, Hyndráková. Ano, to už je hodně dlouho, tohle.

A: Zhruba tak? Před deseti lety?

B: No, to určitě. Nevím, to bylo někdy v době, kdy přijel jeden spolužák z Izraele a taky jí něco povídal. Už si nevzpomenu, kdy to bylo, ale už jsem bydlela tady, a tady už jsem čtrnáct let.

A. Takže čtrnáct až deset let.

B: Jo. Asi tak nějak. Řekněme ten prostředek. Ale jinak... Zajímavé je, a to už je taky hodně let, se ke mě dostal jeden Číňan, který snad v Číně byl, já nevím, jestli mu bylo sedmdesát, osmdesát, ale žil tady před válkou, protože jeho otec byl tady velvyslancem. Tak žil tady, uměl česky, pak žil taky v Berlíně a když vypukla válka, tak se dostal do Švýcarska a žil ve Švýcarsku. Tak vystudoval historii a zaměřil se na moderní historii a taky přišel, tak jsme mu toho tady napovídala, protože on dával dohromady knihu. A úplně náhodou, je to tak dva, tři týdny, jak má Jana Klusáková vždycky v neděli tu Nedělní knihovničku, tak jsem zaslechla... takhle, on mi potom psal, že ta kniha už je v tisku a že to bude velice dobrý. Tak jsme věděla, že knížka vyšla, a pak jsem se dozvěděla, to může být takové dva, tři roky, že zemřel. A teďka ta Jana Klusáková o tom povídala, že to vyšlo v češtině, ta knížka.

A: A jak se jmenuje?

B: Mezi Berlínem a Prahou. Jang, jak on se jmenuje, já jsem kdysi měla jeho vizitku... to jsem asi vyhodila.

A: Ještě jste se nedívala, co tam psal o Vás?

B: Ne, takhle, protože jsem zjistila, že to stojí asi čtyři sta padesát korun, tak jsem si říkala, na ten odstaveček...

A: To si můžete okopírovat...

B: No. A tak. Já si nepamatuju, s kým vším jsem mluvila, ale bylo jich jako dost.

A: Tak já tam napíšu tu Hyndrákovou.

B: Jo, to určitě. To víím, to určitě, ale jináč... Pak jsem taky s Janou Klusákovou jsem v rozhlase byla, ten host Jany Klusákový jsem byla, a pak tady byl Jiří Vejvoda, když tady byla ta moje kamarádka Věra Gissing z Anglie, tak to jsme něco do rozhlasu povídaly taky, já si to nepamatuju,

opravdu.

A: Tak toho máte opravdu hodně.

B: No, hodně. Já si to nepamatuju. Tedka hned po Vás přijde zase nějaká redaktorka, z toho, z Učitelských novin, ježiš pro noviny už hodněkrát, to si ani nepamatuju, vím, že ot bylo konec května nebo začátek června, protože manželka jednoho našeho spolužáka z té školy v Anglii dávala dohromady všechno o té naší škole. A tady se to mělo uložit do toho Národního archivu a já jsem byla s tím senátorem Outratou na letišti, když to přišlo, tak tam taky povídání do toho rozhlasu a snad v televizi... to bylo pak ještě, kolem toho byl článek v novinách...

A: Sbíráte to ještě všechno?

B: V podstatě jo, protože ze mě se stal takovej archivář. A díky tomu, když Matěj Mináč, víte, kdo to je, že jo? Začal děla ten dokument, tak začal dělat něco o panu Wintonovi, dostal se na mě, a to byl asi půl hodinovej rozhovor, celej udivenej, že ještě žije, a přišel ke mně a když zjistil, že já mám ty seznamy, a tam tu knihu výstřižku, tak to byl úplně v sedmém nebi, a tady mi prohrabal všechno, co se dalo, protože já byla úplně taková studna materiálu, že jo, no a stejně tak co se týče dost, i té školy. Ale už jsem si řekla dost, už to nemám kam dávat. Ale vyplatilo se to mockrát, že jo. Každou chvíli se něco děje, tak nějaký článek se hodí, že jo.

A: Letos máte taky sraz s tou školou?

B: Ne, ne ne ne. Nejprv jsme to měli po pěti letech, potom po třech, tedka ta, co ot organizuje, řekla že už dost, jednak že už toho ona má dost, že už jsme staří a nemocní a tak dále, no, bohužel je to pravda, taky vždycky, taky se stává, že někdo umře, že jo, tak začaly velké křiky a protesty, tak že ne, tak zase za tři roky, takže zase za dva roky. Snad.

A: Tak se máte na co těšit.

B: Ale jo. Tak jestliže ne to, tak já hlavně s tou Věrou, tak to se v rámci možností vídáme. Aspoň každěj rok, že jo. Ona má těžce nemocnou dceru, tak jinak by asi častěji....

A: Jsem si četla ty dvě knížky od ní.

B: No. Ty Perličky, že jo, a tu Zachráněnou generaci.

A: A teď jsem byla v knihkupectví a úplně náhodou jsem tam našla knížku od Sylvie...

B: Součkový.

A: No, no. Tam měli v Levných knihách výprodej za třicet devět korun.

B: Jo? Takhle, já tu druhou nečetla.

A: Tohle je z Akademie.

B: No ono je obojí z Alademie. To první je myslím Psáno osudem a politikou, jo, tak tu mám, a tu druhou ne, to je něco s Masarykem myslím, říkala. Tak to nevím. To jsem nečetla.

A: No, ale tuhle jsem si koupila za třicet devět korun.

B: Jo? Tak to ani nevím, že je to takto zlevněný. No. To jo. Ona mi ji věnovala, tak ani nevím, za kolik se prodávala. Kde já ji mám? Já ji musela někomu půjčit? Ale to já si hlídám... Já vím, že jsem ji půjčila té...ale ta mi ji vrátila... To bych nerada o to přišla. Taky patří do toho mého archívu. No, takže už znáte řadu mých, to, no anglicky umíte? Tak by možná Vás zajímalo, to Vám ale nedám z ruky, jestli na internetu, tady ty Timezones, Joe Schlessinger. Je to možná víc pro mužské...

A: O čem to je?

B: Dá se říct taky jeho životopis. On je skutečně věhlasnej novinář. Světoznámej. Pracuje v kanadské televizi. A on v tom filmu, ta Síla lidskosti, tam dělá průvodce. A on v tom píše, tak to dětství taky, jak se dostal do Anglie, jak tam byl v té škole a tak. Potom tady utekl v padesátém roce, nebo jednapadesát, a stal se novinářem a pracoval na každém kontinentě. A jelikož je tak mladej jako já, tak ještě teďka nedávno mi psal, že jede na dva týdny do Bolívii a na jaře jako do Evropy, a že si odskočí do Prahy, aby se sem podíval. Takže ten je věčně vytížený. Protože já, když jsem byla předposledně v Americe, tak za mnou z Kanady přijel. Jenom na den, na dva, což jsem si jako velice považovala, že se utrl a přijel za mnou. A když jsem tam byla teďka v listopadu, tak to mu nevyšlo, že jo, on pořád pracuje ještě na plný úvazek.

A: A on má nějakou rodinu?

B: No,tak má dvě dcery. Manželka mu zemřela, to bylo akorát v době, jak tady byla premiéra toho filmu Síla lidskosti, proto nepřijel, a to bylo nula jedna. Takže žije sám. Ta jedna dcera se snad teď v léta má stěhovat z Ameriky do Kanady za ním, a druhá je v Americe. No, takže takhle. Dost jako, ta Susi taky psala něco... Říkám, tohle takové hodně politické.

A: Tak já si to zkusím někde najít.

B: Jak říkám, a internetu se to našlo určitě.

A: Celá ta knížka?

B: To nevím. To spíš kdyby se dalo objednat.

A: Ještě jsem se chtěla zeptat...

B: No, nono, povídejte.

A: Tam je jedna podsekce otázek, na které jsem zapoměla: Váš vztah k Izraeli.

B: Eh. Takhle. Rozhodně nejsem sionista. To v žádném případě. Ale pokud... považuji to za vlast židů, že jo, což neznamená, že každý žid tam má žít. Pokud chce, samozřejmě, že ano. A jelikož dva tisíce let bojují o tento svůj pidi státeček a napracovali se tam dost, nadřeli, a z té neúrodné půdy skutečně něco udělali, já myslím, že mají velikej nárok, nebo, naproste járok na tuhle půdu, a měli by je tam v klidu nechat lidé žít. Palestincům neupírají právo žít tam také, vedle sebe, ale musí je nechat v klidu.

A: Sledovala jste ty konflikty, které tam probíhaly? V šedesátém sedmém, sedmdesátém třetím?

B: No, tak studovat určitě ne, to v žádném případě, ale sledovala jsem, co bylo v rozhlase, v televizi, v novinách, no tak to samozřejmě. Já jsem tam byla jen jednou jedinkrát, ještě vlastně za

totality, a v momentě, kdy letadlo dosedlo, tak mě.... no, já nevím, je to strašně působivé a strašně silně to působí. Já to neumím vyjádřit. Možná, že někdo, kdo se umí lépe vyjadřovat, tak jo.

A: No, tak to stačí, když je to působivé...

B: Velice. Velice. Velmi silně. Prostě člověk má pocit, ano, sem patřím. Ale na druhou stranu si neumím představit, že bych tam žila.

A: A nikdy jste o tom neuvažovala?

B: Ne. Takhle. Ta možnost se ani v praxi nevyskytla. Možná jen hned po válce, ale já toužila domů z té Anglie, že jo, a je pravda, že v pětaosmdesátém, kdy jsme měli první sraz té naší školy, a byli tam taky naši spolužáci z Izraele, tak mi to nabídli. Že mi jako pomůžou a tak dále.

A: V tom pětaosmdesátém?

B: V tom pětaosmdesátém. Tak jsem řekla, děkuji pěkně, ale já už tady mám děti, rodinu, v těch letech už jako ... těžko člověk jako má kořeny, ani nevím, jestli bych po tom byla toužila. Těžko říct. Ano, podívat se, samozřejmě, ale žít tam? Těžko.

A: A co Vás nejvíc zaujalo, když jste tam byla?

B: Já nevím.

A: Celkově ta atmosféra? Ten dojem?

B: Ta atmosféra! Já to neumím vyjádřit, ale s kýmkoliv jsem mluvila, moje dcera tam byla taky, a stejný pocit, jestli to je ta sounáležitost nebo co? Já nevím, já to neumím vyjádřit. Těžko. Vy jste tam byla?

A: Ne, nebyla, nemám tolik peněz.

B: No. Já to neumím říct.

A: A ještě tam mě napadlo, ta Věra tam píše, jaká nadšená vlastenka v té Anglii ona byla. Vy jste byla taky?

B: Taky, ale ne tolik jako ona. A ona ještě dnes, když sem přijde, tak cokoliv, český chleba, to je to nejlepší, co existuje. Anebo, já nevím, když jí udělám vajíčka, tak český vajíčka jsou lepší než anglický, a i tak, a acylpirin náš je lepší než jejich aspirin.. prostě, nevím, o všem je přesvědčená, že všechno je lepší. No. Takhle, zase není tak neobjektivní, taky ví a zná, jaké jsou tady nedostatky, hlavně jaké byly, takže to umí rozlišit. Ale jo, já taky nemám ráda, když jsem v cizině a někdo řekne něco nehezkého o naší republice. To velmi špatně snáším. Tohle. I kdyby na tom bylo kousíček pravdy, tak to nerada slyším. Tak po té stránce vlastenka jsem, to určitě. Já si na své děti můžu hubovat jak chci, ale žádnéj cizí mi na něj sahat nesmí. Asi takhle.

A: Ještě mi tam chybí, kdy měli Vaši rodiče svatbu? Víte to?

B: To vím. Devětadvacátého ledna devatenáct set dvacet dva.

A: A oni měli nějakou židovskou?

B: Asi. Asi. To nevím. To ještě bylo hodně dlouho před mým narozením. A i kdyby, tak to asi... ale řekla bych, že jo, ale zaručit to nemůžu.

A: Jo, Vy jste tam ještě mluvila o prababičce. Pamatujete si na ni?

B: Vůbec. Jo, jojojoho. Ano, Jenom vím, že měla vzadu v Sokolské tam dva pokoje a měla červené plyšové kanapíčko. Jinak nic. Musela být hodně stará. A asi z toho pokoje ani moc nevycházela. A dlouho jsem ji nemohla zažít. To určitě ne. Protože my jsme se do té Sokolské v roce třicet tři, když dědeček zemřel, jsme se tam stěhovali a jestli ještě tehdy žila nebo krátce potom zemřela... a mně bylo pět let, když jsme se tam stěhovali. Tak co si z toho můžu pamatovat? Můžu Vám udělat nějaký čaj, kafe nebo něco?

A: Ne, ne.

B: Tak vodu nějakou?

A: Tak jenom obyčejnou vodu.

B: Bublínatou, nebublínatou, ochucenou?

A: Bublínatou. Děkuji.

A: Pak jsem se ještě chtěla zeptat, s těmi Rudými sokoli jste potom ještě byli nějak v kontaktu?

B: Ne. No, takhle. Ta první rodina, u které jsem byla, jo, tak ti patřili do té organizace, že jo. A vím, že se občas, asi v létě dělali nějaké tábory nebo něco takového. Vzpomínám, že na jednom z nich jsem byla, ale víc nic.

A: A když jste měla prázdniny v té škole, tak jste byla kde?

B: No, asi u té rodiny ... ale nějak. To mě vůbec nenapadlo tohle. Čili to asi na mě žádný dojem nenechalo, asi se nikam nejelo, to už nevím. To nevím. Když jsem byla v té české škole, to jo, to jsem jezdila do Londýna za sestrou.

A: Když jste byla v české škole, tak jste jezdila na prázdniny za ní?

B: Jo, to jo. Ale když jsem byla u těch rodin, tak to si vůbec nevzpomínám. To mi nějak vypadlo z paměti, úplně.

A: Děkuji.

B: Prosím.

A: A jaké jídlo s u Vás vařilo?

B: To nemám tušení. Já jenom vím, že jsem byla strašně vybíravá, já jsem byla hrozná dítě, a maminka nesnášela česnek, tudíž špenát se dělal bez česneku. A to byl vždycky problém, abych ho snědla. Já si nepamatuju, to opravdu nevím. Odjakživa jsem byla mlsná, všechno sladké jsem měla ráda, ale co se vařilo nevařilo...

A: A co Vám chutnalo?

B: No, říkám, všechno sladký.

A: Všechno sladký.

B: Ale to si opravdu nepamatuju. Já jsem nikdy moc na jídlo nebyla, hlavně nejsem. Jsem nejradši, když to nemusím vařit, ale nevzpomínám, opravdu.

A: Ještě jsem se chtěla zeptat, jak jste oslovovala sestru?

B: Mimko. Celá řada lidí jí říkala Mílo, doma se jí někdy říkalo Mimi, já jí říkala Mimka.

A: Tak děkuji, mě už k tomu žádné další otázky nenapadly, když jsem to dělala.

B: Dobře. Tak já Vám tady tohle to doplnila. Ještě tedka, když jsem přišla domů tak jsem honem na to.. když tak se na to jukněte, jestli to tak vyhovuje nebo ne.

A: Je, Vy jste mi to doplnila anglicky, děkuji.

B: No, jo, když to je v angličtině, tak jsem si říkala...

A: Jo, je to lepší.

B: Tak na to jsem jako velice velkej prevít, to dávám velice nerada z ruky.

A: Já jsem myslela, že mu to zanesu teď rovnou, ale on už teď odpoledne nebude v kanceláři, takže mu to zanesu zítra dopoledne.

B: Dobře.

A: Tak do konce týdne by to mohlo být hotový.

B: Já tady docela mám od tatínka tohle, jestli to stačí?

A: No, tak jo, tak se řekne, že nemáte nic lepšího.

B: Já teda ten originál samozřejmě mám... Tak co chcete konkrétně?

A: Tak Vás, když jste byla malá, rodiče, sourozence...

B: Já tady mám tohle, co je pro mě velice vzácná fotka, to jsou rodiče a sestra.

A: A ze kdy to je?

B: Tak třicet osm, třicet devět?

A: A to je před vaším domem?

B: Jo. No, tak náš nebyl, ale v něm jsme bydleli.

A: A sestře bylo tenkrát kolik už?

B: Patnáct? Tak stačí to, coby sestra? Pak tady mám ještě nějaké jiné, ale říkám, čím míň toho dám z ruky, tím jsem radši. Tady mám zrovna ten originál...

A: Ale tak já si klidně půjčím jenom tu kopii.

B: No, nerada bych, jestli to stačí... tohle byla moje maturitní...

A: A jaké jste, Vy jste neměla žádné problémy, když jste se vrátila do Československa? Jak se na Vás dívali?

B: Takhle, já jsem chodila do takzvané repatriantské třídy, což znamená, že každému tam nějaký ročník chyběl. Buď byli totálně nasazení, pak tam byl jeden hoch, co byl v Terezíně, a byli tam asi dva spolužáci, co byli v Anglii se mnou taky, ani neví, proč ti ostatní, proč... ale většinou končili v kvartě. Věkově jsme patřili do septimy. Já vlastně v Anglii končila v kvintě, takže bych měla pokračovat v sextě, ale já hlavně neměla kde bydlet ze začátku, každou chvíli jinde, každý se domníval, že když jsem přijela z Anglii, tak musím mít kdovíco, kdovíjaké hadříčky, no tak bylo nám sedmnáct, tak která holka se nechce parádit, že jo, za války nic nebylo. Já vím, že za války nebyly taneční. A tak maminka jedné spolužačky, že budeme chodit do tanečních, a že mě vezmou s sebou a že mě bude dělat jakoby garde, a já říkám, děkuji pěkně, ale já nemám žádné šaty na sebe. No to nemohla pochopit. Já, která přijela z Anglie... Já neměla. Nejenom, že tam všechno bylo na příděl, ale my neměli ani jak vyčerpat příděl, protože já neměla za co si co koupit. Že jo. Takže to nikdo nepochopil, tohleto. Prostě jsem byla takovej outsider. A já vím, potom, když jsme měli taky takovej nějaký ten sraz, tak tam jedna spolužačka, která taky v osmačtyřicátém nebo kdy emigrovala, skončila ve Vídni, a pak mi říkala, po dvaceti letech, teďka teprve chápu, jak ti bylo, jak jsi se cítila, když jsi přijela jako emigrantka zpátky jaký to bylo. Jo. Ale na to ona musela být taky v té emigraci, aby to pochopila. Nikdo jinej to nepochopil. Já abych měla aspoň si mohla koupit legitimaci na tramvaj, tak jsem dávala hodiny, abych měla nějakou tu korunu. A prostě žila jsem naprosto jiný život než ostatní.

A: A cítila jste to ze strany nějakých lidí, že by se k Vám stavěli nepřátelsky, kvůli tomu, že jste ...

B: No, tak nezapomenu jeden incident jedné naší češtinářky, když jsme dostali za úkol psát, tehdy se tomu říkalo kompozice, dneska by se tomu říkalo slohová práce, jako domácí úkol, české divadlo za okupace. Já jsem za ní šla a říkám, prosím vás, já tohle nemůžu napsat, já tady nebyla. Já o tom nic nevím. Já nevím, kde čerpat nějaké informace... No tak máte rádio, můžete poslouchat rádio. Já jsem říkala nemám. Já nemám žádný domov, já nemám nic, kde něco čerpat. No byla krajně nepříjemná. Mně se to samozřejmě strašně dotklo, že neměla trochu pochopení, to mě nenapadlo jí cokoli vykládat o svém osudu, jak jsem žila nebo žiju... ale největší šok byl pro mě, když jsem se dozvěděla snad po dvaceti letech, že vlastně ona, no, asi už nežije, byla židovka, byla v koncentráku, seděla s tou Gustou Fučíkovou, ale to jen tak mimochodem, a já jsem si z toho vydedukovala, že to byl takový, já nevím, antisemitismus je těžko použít tady, ale že, já nevím, že já jsem se musela mít ohromně dobře, když jsem byla v té Anglii, zatímco ona byla v tom koncentráku. No měla, ve srovnání s ní. O tom není pochyb. Na druhou stranu ona měla pochopit, že já jsem bez rodičů a že tne můj život taky nebyl na různých ustlanejch. Tak nějak tu zlobu si chtěla vylít na mě. Tohle u mě zůstalo to nepochopení. A že úřady nevycházely vstříc, to je jako bohužel víc jak známo, hlavně po osmačtyřicátém. Tak to jsme cítili velice, možná manžel ještě víc než já.

A: Myslíte, že jste měla větší problémy kvůli tomu, že jste židovka, nebo že jste byla v Anglii? Nebo kombinace obou?

B: Kombinace obou. Já bych řekla, že manžel měl větší problémy, že jo, taky byl v té Anglii, a taky tne nesprávný původ, abych tak řekla. Mně se to nedávalo tolik najevo, ale, taky mu to nikdo neřekl do obličeje, ale vyplývalo to z toho. To nesla ta doba s sebou, že jo. Asi takhle. Tak mi teďka řekněte, co všechno... jsem nucena Vám propůjčit. Tak to je babička, to je matka. Co se týče rodičů mého otce, tak o těch nevím nic a taky nemám žádné fotografie, protože ty zemřeli dávno před tím, než jsem se narodila. Jo. O těch nevím nic. Jo, takže, co z toho.

A: Možná že tu matku.

B: Tak. Tohle taky?

A: No, pokud by to šlo...

B: Dobře. To je maturitní, tohle to je, buď tohle, nebo nějaká jiná, to se dávalo..

A: To jste taky Vy?

B: No, nonono. Buď podle toho nebo podle nějaké jiné mě vybírali, nebo, kam jsem ji dal, to je to stejné větší, že jo?

A: Vy jste mi nějaké ty fotky donesla.

B: No, nonono, já teďka koukám, kam jsem je dala. To je asi tak ze současnosti teďka, jo, tady to je. Tak buď, myslím, že podle téhle, ta se posílala. Tahle. To byla nějaká školní, tak co ještě byste ráda?

A: Tak asi tuto, možná i toho tatínka na oskenování...

B: Tohle nebo tohle?

A: Tak která se Vám líbí víc?

B: Tohle.

A: Tak tohle. To je tak ta stejná doba? Ten třicátý osmý?

B: No, určitě.

A: A máte nějaké fotky z Anglie?

B: Možná, že tohle, ale to je jako věkově víceméně... já bych řekla, že ne. Myslíte jako z doby válečný? Myslím, že ne.

A: Ještě mě napadlo, měli jste tam nějaké kapesné v té Anglii?

B: Něco jsme dostávali.

A: Od státu?

B: Ne. To byl takzvaný Czechoslovak Trust Found, ale asi to nějak s vládou muselo souviset. Už jsem se ptala několika lidí, jestli si pamatují, kolik jsme dostávali, ale nikdo si nepamatuje. Takže já vím, že to bylo tak na tu pastu na zuby a případně poštovné nebo tak, ale jinak...

A: Oblečení jste třeba dostávali od nich taky? Nebo to jste si museli kupovat z toho kapesného?

B: Z toho kapesného nikolivěk, vím, že jednou prostě nějakej svetr mi někdo koupil, a jinak taky jsme snad měli možnost jít na Mezinárodní červenej kříž, a to jsem snad využila jednou, že jsme potřebovali nějaké deky, a ty byly pletené. Tak to jsem tady potom po válce tu vlnu rozpárala a ještě ji asi mám. No, tak to mi sestra většinou asi něco dala, když někdo něco odložil... Tak z té válečné, jestli najdu něco skupinového.. Pochybuju, pochybuju...

A: Jak často tam jezdil za váma do té školy někdo z československé vlády?

B: Tak to nevím. Jednou, dvakrát... Vím že ještě, když jsme byli v tom Hinton Hallu, že tam byla jednou Hana Benešová... Tak já nic nemůžu najít.

A: Tak to nevádí, tak kdybyste potom našla třeba něco z toho srazu?

B: Z toho srazu? Tak těch je hodně. Aby se to nepomíchalo.. Jo, tak to fotil ten Joe Schlessinger a tohle byla jeho manželka. Tihle jsou ze Švýcarska a tihle dva jsou z Izraele. Jo, tak když jsme měli první ten sraz, tak jsme každý u stolu našli pohled, ot je to městečko, a každému tady něco napsali. Což bylo strašně hezké.

A: Z toho městečka ti lidi?

B: No, ano, ti obyvatelé. Tak tady je taková skupinka.

A: Tak nějakou skupinku, kde byste byla Vy a třeba ta Věra.

B: Tady třeba, ale to zase nejsme tak moc vidět.

A: Anebo máte nějakou fotku s Wintonem třeba?

B: Určitě jo. Tady jsem, tady jsem jednou přinesla tu vlajku. Tohle je ta budova, dneska je to opět hotel. Tady nám přišly dětičky zpívat. Tady je zase Věra, tady jsem já...

A: A tady to je kdo?

B: To je taky spolužák, ten je z Izraele zrovna, taky.

A: To je z toho osmdesátého pátého ty fotky?

B: Jo. Z toho posledního nemám ani jednu. To je těch fotek čím dál tím míň. Protože já nefotím, tak jak někdo pošle, tak tentokrát mi nikdo nic neposlal... Tohle to je pozdější... Jo, to je tedka, dva tisíce pět.

A: Tak poslal.

B: Jo. To je ten Joe Schlessinger, to je ta Věra, tady to je Milena, Lady Milena, a to je Eva Krušinová, ta žije tady.

A: Tak mohla bych tady tuto?

B: Nono.

A: A mohla bych si kdyžtak půjčit i tady tu školu, jak tu máte tu fotografii?

B: No, nonono. Jako samotnou tu budovu, jo? Tady je to. Tohle je taky hezký. My jsme na tom prvním srazu tam zasadili lípu. Taková malinká, dneska už je to strom velikej, tak tohle tam nechali přidělat. Tak si s tím pohraju později. Takže, jeden, dva, tři, čtyři, pět, šest, sedm, jo? Stačí.

A: Jo ještě nějakou tu novější.

B: Tak tady, jeden, dva...

A: To jenom jednu.

B: No, právě, tak kterou?

A: Tak tuhle. Ještě kdyžtak nějakou Vaši poválečnou.

B: Poválečnou máte tady.

A: Já myslím s manželem. Případně s dětmi.

B: No ježišmarja.

A: A nějakou s tím Wintonem.

B: Jo, s tím Wintonem. Nevím, kde hledat. To není ono, jestli ji najdu zrovna... Samozřejmě, že nenajdu... Todlencto bylo v roce devadesát osm, čili všem, co nám bylo sedmdesát.

A: Jo, to je paní Šímová tady.

B: Taky nic. No, tak tady je jedna, to není zrovna nejpovedenější. Tady je v Krumlově. Já vím, že nějaká je ještě z Václaváku, když tady byl poprvé, v tom jedna devadesátým.

Strana B:

B: ...no, kdekdo.

A: Co to je za strom, tady co máte před stromem?

B: To je sakura, ta japonská třešeň. Což je nádhera tuto dobu, a pak říkám, pak to bude fuč a my tady budeme mít takový růžový koberec. To jk všechny ty květy spadnou, takže je všechno na zemi..

A: To jste taky Vy?

B: Jo. Jsem se rozčílila.

A: Co Vám provedli?

B: Já nevím, furt něco. Pořád něco. Já byla téměř nejmladší, takže si mě dobírali.

A: A kam jste jezdila na lyže?

B: To bylo myslím Svatej Petr. Asi jednou nebo dvakrát. Já to nenajdu. Že by tady něco? Pochybuju... Tady je svatební moje, jestli Vás to zajímá...

A: Vaše sestra Vám šla za svědka?

B: Za svědka ne, ale byla tam. Já Vás zklamam...

A: Tak to nevádí, tady to stačí.

B: To je fotek, ale když člověk to hledá, tak samozřejmě to není... Furt. Nemám... Až to budu uklízet, až budete pryč, tak je najdu.

A: Tak až je budete potřebovat příště, tak budete vědět, kde jsou.

B: Ne, to už mezitím zase rozházím... já jsem to měla docela srovnaný, ale jak každou chvíli někdo něco chce a něco jiného, tak mám tady v tomhle takový maglajz. Ještě jediný, že bych něco měla, jak mám samotného Wintona... Tak to za chvíli donesu fotku... To jsou ty moje, jak říkám, archívy. Tady mám jednu jeho s manželkou... Z toho nevidím nic. To je ta Betty Maxwell, to byl velvyslanec tady, ale při jaké příležitosti, to nevím, co byl zač.

A: Já bych potřebovala nějakou, kde jste Vy s Wintonem.

B: No, podívám se, jestli něco najdu, ale nevím, nevím. Tady je jedna ze školy, to je naše tercie. Tak bohužel. Když, tak já jsem už ztratila Vaše číslo, tak mi ho napište, kdybych něco našla, tak bych Vám zavolala.

A: Nebo až Vám já přijdu vrátit ty fotky, tak potom.

B: No.

A: Chcete to mé číslo teda?

B: Jojo. Ale až se uvidíme, tak stejně... Taky si napíšu číslo, pak nevím, kdo to je...

A: Já jsem tam napsala i jméno.

B: Jo. Díky. Takže kdy myslíte, že byste to měla?

A: No, tak on to tak dělá do týdne?

B: Případně mu můžu říct, aby is tak trošku pohl, že bych Vám to vrátila už o víkendu. No, třeba.

A: Já taky budu radši, když už ta zodpovědnost na mě nebude. Mohla bych ještě tyhle dvě?

B: Ale jo.

A: Tohle, to jste mi říkala, to jste Vy před Vaším domem.

B: Před domem, ano. Tam jsme bydleli.

A: A třída asi tak která? Nebo rok?

B: Třicet sedm, třicet osm.

A: Dva. To jste Vy a Vaše sestra.

B: Ano.

A: A kde to mohlo být focené?

B: To je asi u fotografa bych řekla. No, to je fotograf, Staromák.

A: A rok?

B: To bych tak řekla, že mi mohly být tak tři roky, tak třicet jedna, třicet dva.

A: To je maminka, trojka. A co je to tak za rok, asi?

B: Nevím, něco mezi třicet šest a třicet devět.

A: Čtyři je tatínek, a taky ten třicet šest?

B: No, tak nějak.

A: Pět, to je Vaše fotka, když jste jela do Anglie...

B: Ano, ta se posílala, podle toho jsem byla vybraná.

A: Tak fotka je to pěkná...

B: Čili třicet devět. Určitě.

A: Tak šestka, to jsou rodiče a sestra před domem.

B: Mh. Tak třicet osm bych tipla.

A: Sedm to jste Vy u maturity.

B: Ano, to je rok čtyřicet sedm.

A: Vy jste měli nějaké tablo taky?

B: Hm.

A: Osm je Vaše svatební. Svatbu jste měli na Staroměstské radnici?

B: Ne, Clam-Gallasův palác. Tam se tenkrát oddávalo. To ještě nebyla radnice.

A: To je osm. Devět. Devět je sraz té Vaší školy.

B: Dva tisíce pět.

A: A ti lidi, co tam jsou, to je kdo?

B: No, tak Eva Krušinová, ta žije tady, ta dělala sestřičku a její manžel byl češtinář. A její vnuk je Pavel Zuna. A tady ot je ten Joe Schlessinger, ten dělal toho průvodce tím filmem, to je Lady

Milena, která organizuje ty srazy.

A: To je ta za ním?

B: To je ta za ním. A jinač je tady známá jako Lady Remoska, která zavedla prodej remosek do Anglie. To je Věra, to jsem já, a to je Uta, taky jedna spolužačka.

A: A ta bydlí v Anglii nebo kde?

B: Jo, v Anglii. Joe je v Kanadě, akorát Eva a já jsme tady, jinak ty tři jsou v Anglii.

A: A je to před tou školou?

B: Tady, to je ta budova, zboku to je. Čili asi tahle část. Když se jde, takhle se přichází tamtudy.

A: A sešli se tam i nějací učitelé na tom srazu?

B: Vždyť už nežijou. Jedině ten ředitel, kterému bylo sto v prosinci.

A: Ten tam taky jezdí za váma,

B: Ne, ten byl akorát jednou, když jsme měli v Krumlově ten sraz. V pětadevadesátým.

A: A on se vrátil do Československa?

B: Jo, on žije tady.

A: Tak to je devět. Desítka je ta škola.

B: Ano, ta škola.

A: A jedenáct jste Vy. A ještě teda toho Wintona?

B: Jo, tahle, jo?

A: No, nono.

B: To je taky v Krumlově, v pětadevadesátým.

A: A ti lidi?

B: To je Ruth Hálová, ta žije v Krumlově, to je manželka a to je Lia, nevím, jak se teď jmenuje, ta žije v Anglii.

A: A jaký měl Winton program, když tady byl?

B: No, tak přijel na ten sraz hlavně. Že jo. Tehdy.

A: Devadesát pět. Takže to byl sraz školy?

B: To byl sraz školy a on přijel, ano.

A: Aha.

B: A myslím, že ještě zůstal pak nějak den u Ruth... on se tady zdržel ještě... a pak tam jel na víkend? Já už si to nepamatuju. Opravdu.

A: A tak strávíte s ním hodně času, když tady je, že jo.

B: No, to samozřejmě. Takže je jich kolik?

A: Mělo by jich být dvanáct podle toho číslování. Takže já mu to tam zítra zanesu a hned Vám zavolám, kdy Vám to vrátím.

B: Dobře.

A: Děkuji.

B: ... přátelé mých rodičů.

A: To jsou ti, co emigrovali kamsi pryč? Ti chemici?

B: Ano. A tohle to byla vlastně sestra mého švagra.

A: A oni se potom vrátili do Československa zůstali tady.

B: Ano. Oni byli bezdětní, takže my jsme jako jim tak trošičku dělali, no, oni byli trošku mladší než rodiče, asi deset let, ani ne.